

การควบคุมผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญาระหว่างสอบสวน

3.1 ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา

การกระทำผิดทางอาญา ถือว่าเป็นการกระทำผิดต่อความสงบสุขของรัฐ รัฐ จึงก่อตั้งสถาบันต่าง ๆ ขึ้นดำเนินการให้มีเจ้าพนักงานของรัฐ เช่น เจ้าพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจ พนักงานอัยการ เพื่อสืบสวนจับกุมผู้กระทำผิดมาสอบสวนและฟ้องร้อง และมีศาลรับฟ้องเพื่อพิจารณาพิพากษาความผิด ตลอดจนมีองค์กรที่ดำเนินการลงโทษตาม คำพิพากษา คือฝ่ายราชทัณฑ์ เรียกว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อให้เกิดความ สงบเรียบร้อยในสังคม

ในการดำเนินการดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล ฉะนั้นจึง ต้องมีการวางหลักเกณฑ์และวิธีการการดำเนินการเพื่อประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้ ตามสมควร

การสอบสวนคดีอาญา เป็นการดำเนินการเบื้องต้นในกระบวนการยุติธรรมทาง อาญา ซึ่งเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อที่จะทราบ ข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ¹

ในเรื่องของผู้มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของไทยก่อนที่จะกล่าวถึงที่เป็น ปัจจุบันย้อนไปพิจารณาในอดีตเพื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีผล ต่อปัจจุบันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างไรพอสังเขป

3.1.1 ในช่วงก่อนการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พ.ศ. 1781-2478) คือตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีจนกระทั่งเปลี่ยนแปลงการ ปกครองมาเป็นระบอบเสรีประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2475

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11)

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ ผู้มีอำนาจในการปกครองสูงสุดคือกษัตริย์ โดยเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการด้วยพระองค์เอง ยุคต้นกรุงสุโขทัยไม่ปรากฏหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่แน่นอน จนกระทั่งถึงสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้ ปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1 ต่อด้านที่ 2 ดังนี้²

".....ปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้เห็น ไพรฟ้า หน้าปกกลาง บานกลางเมืองมีถ้อยมีความ เจ็บท้อง ข้องใจ มันจักกล่าวถึงเจ้าถึงขุนบไร ไปตั้ง กระดิ่งอันที่หน้าแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้อินเรียก เมื่อถามสวนความแก่มัน ด้วยชื่อ....." และ ".....ลูกเจ้าลูกขุนผิแลผิดแพกแสกกว้างกัน สวนดู เทแล้งแล้งความแก่ชาด้วยชื่อ บ่เข้าผู้สักมักผู้ชอน เห็นชาวท่านบ่อใครพิน เห็นสินท่านบ่ ใครเคียด....."³

ตามหลักฐานศิลาจารึกนี้ ผู้มีอำนาจสอบสวนในยุคนั้นก็คือกษัตริย์ทรงใช้อำนาจเอง นอกจากนั้นยังแสดงให้เห็นวิธีร้องทุกข์สมัยดังกล่าวอีกด้วย แต่ไม่ปรากฏรายละเอียดว่า นอกจากกษัตริย์แล้ว จะมีผู้ใดที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาอีก แต่ผู้เขียนเชื่อว่าพ่อขุนรามคำแหงคงไม่ทรงเป็นผู้สอบสวนทุกเรื่องทุกคดี คงสอบสวนเฉพาะคดีที่ร้องทุกข์ด้วยการยื่นกระดิ่งเท่านั้น ส่วนคดีอาญาอื่น ๆ ที่ไม่ไปร้องทุกข์ด้วยวิธีดังกล่าว ก็ร้องทุกข์ต่อเจ้านายผู้ใหญ่หรือเจ้าเมือง⁴ กรณีเช่นนี้ ผู้มีอำนาจสอบสวนก็คือเจ้าเมืองหรือเจ้านายผู้ใหญ่ แต่ก็เป็นการกระทำแทนกษัตริย์ดังที่เรียกว่าต่างพระเนตรพระกรรมนั่นเอง เนื่อง

² กวีธรร กวีประเสริฐ, ประวัติศาสตร์กฎหมาย, หน้า 2-7.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3-4.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20-33.

จากสมัยก่อนการคมนาคมไม่สะดวกและประชากรไม่มาก เช่นปัจจุบันนี้

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310) หลักฐานต่าง ๆ ถูกทำลายไปคราวเสียกรุงแก่พม่า ไม่พบต้นฉบับกฎหมายกรุงศรีอยุธยาเลย ⁵

จนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 จึงได้โปรดเกล้าให้ชำระรวบรวมขึ้นใหม่ ปรากฏเหตุผลในพระราชปรารภว่า ".....จึงมีพระราชโองการดำรัสว่า ฝ่ายพุทธจักรนั้น ฯลฯ พระไตรปิฎกธรรมนั้นสิ้นเพื่อนวิปริต ฯลฯ ให้ทำสังคายนา..... ฯลฯ..... ฝ่ายฆราวาสอาณาจักรนี้ก็มิครีผู้ดำรงแผ่นดินอาศัย ซึ่งโบราณราชนิติกฎหมาย จึงพิพากษาคัดสินเนือความราษฎรทั้งปวงโดยยุติธรรม และพระราชกำหนดพระอัยการนั้นก็สิ้นเพื่อนวิปริตผิดข้าต่างกันไปเป็นอันมาก ด้วยคนอันโลกหลงหาความละเอียดแก่บ่ามิได้ คัดแปลงแต่งความตามชอบใจไว้พิพากษาทำให้เสียความยุติธรรมสำหรับแผ่นดินไปก็มีบ้าง..... ฯลฯ" ⁶

ความจริงตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนมีการชำระกฎหมายในรัชสมัย รัชกาลที่ 1 กษัตริย์ก็ยังทรงเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนพิจารณาและพิพากษาคดีอยู่ แต่อาจจะทรงใช้พระราชอำนาจนี้มากบ้างน้อยบ้าง ตามสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองสมัยนั้น

ในช่วงเวลาของการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่กษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจเบ็ดเสร็จนั้น รัชสมัยที่สำคัญและกล่าวได้ว่าเป็นรัชสมัยการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยอย่างแท้จริงก็คือ รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งครองราชย์แต่ปี พ.ศ. 2411 ในรัชสมัยของพระองค์ทรงปฏิรูปการบริหารอย่างสมัยใหม่และนำความเจริญมาสู่ประเทศไทยนานัปการ ⁷ สำหรับผู้มีอำนาจสอบสวนใน

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

⁷ สมพงษ์ เกษมสิน, การปกครองไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ : บริษัท ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, พ.ศ. 2515), หน้า 44-48.

ระยะเวลาช่วงนี้ ได้แยกออกเป็นส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งในส่วนภูมิภาคผู้มีอำนาจสอบ บส่วนไค่แก่งานอัยการ ตามข้อบังคับลักษณะปกครองหัวเมือง ร.ศ. 116 ข้อ 87⁸ สำหรับส่วนกลางไค่มี พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลโปริสภา ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) อำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นหน้าที่ของคำรวจ⁹ ต่อมาไค่มีการตราพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ. 122 กำหนดอำนาจหน้าที่ของอัยการในหัวเมืองและกรุงเทพอันเป็นส่วนกลางไว้แห่งเดียวกัน อัยการก็ไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาอีกต่อไป คงมีหน้าที่ฟ้องคดีอาญาอย่างเดียวเช่นส่วนกลาง¹⁰

ในปี พ.ศ. 2440 หรือ ร.ศ. 115 ไค่มีพระบรมราชโองการประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 นับเป็นการตรากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยนำแนวความคิดของประเทศแถบตะวันตกมาใช้ในประเทศไทย¹¹ เป็นครั้งแรก คือนอกจากอัยการกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือคำรวจจะเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาแล้ว ผู้พิพากษาก็มีอำนาจนี้ด้วย คือผู้พิพากษาไค่ส่วน พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 นี้ ใช้บังคับอยู่จนถึง 40 ปี¹²

⁸ กุลพล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา," วารสารอัยการ 3 (ธันวาคม 2523) : 32.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

¹¹ แสง อธิระสวัสดิ์, "กระบวนการสอบสวนคดีอาญา กับความมั่นคงของชาติ," เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (ปีการศึกษา 2525-2526) (อัครสำเนา), หน้า 18-21.

¹² พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 3 และมาตรา 4.

ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาในระยะก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยของไทย คือตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึง ปี พ.ศ. 2475 สรุปได้ว่า ได้แก่

- (1) พระมหากษัตริย์ ในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุด
- (2) ขุนนางไค้แก่พวกภูษัณทรลการเป็นพวกที่ได้รับมอบพระราชอำนาจจากกษัตริย์มาบ้างน้อยบ้างแล้วแต่ยุคสมัย แต่เมื่อบ้านเมืองเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น ขุนนางที่มีอำนาจสอบสวนคดีเหล่านี้ ก็มักจะกระทำให้เกิดผลแห่งการสอบสวนลับซับซ้อน และสืบสนรวมหึ่งเกิดการล่าช้ามากขึ้น¹³
- (3) ผู้พิพากษาไค้ส่วน ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115
- (4) อัยการ มีอำนาจตามข้อบังคับปกครองหัวเมือง ร.ศ. 116 ข้อ 87
- (5) เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือคำรวจตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลไปรษณา ร.ศ. 111

3.1.2 นับแต่ไค้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(1 ตุลาคม 2478 - ปัจจุบัน)

หลังจากประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 แล้ว ไค้มีการให้คำวิเคราะห์หลักไค้ว่า "พนักงานสอบสวน" ว่า หมายความถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มื่ออำนาจหน้าที่ในการสอบสวน¹⁴

¹³ มนุ อุดมเวษ, "วิกฤตการณ์ทางการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว," ในศาลไทยประวัติและการต่อสู้เพื่อเอกราช, น้ำเงินบุญเปี่ยม บรรณาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์, พ.ศ. 2530), หน้า 64.

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2(6).

ซึ่งถ้าพิจารณาจากคำวิเคราะห์ศัพท์ดังกล่าวนี้แล้ว ก็ทำให้เห็นได้ว่า การที่จะถือว่า
 เจ้าพนักงานคนใดเป็นเจ้าพนักงานสอบสวนคนนั้น จะต้องมีย่ออำนาจและหน้าที่ที่จะทำ
 การสอบสวน ซึ่งอำนาจและหน้าที่ที่จะทำการสอบสวนนี้ต้องกำหนดไว้โดยกฎหมาย ฉะนั้น
 ถ้าหากจะกล่าวถึงเจ้าพนักงานที่มีฐานะเป็น "พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน"
 เพื่อดำเนินคดีตามความหมายในคำวิเคราะห์ศัพท์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 มาตรา 2(6) นี้แล้ว ย่อมหมายถึงเจ้าพนักงานผู้นั้นต้องมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวน
 รวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นโดยมีวัตถุประสงค์ตามความมุ่งหมาย
 ของการสอบสวน ซึ่งการสอบสวนนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11)
 ใต้คำวิเคราะห์ศัพท์ว่า หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้ง
 หลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ที่พนักงานสอบสวนได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิด
 ที่กล่าว..... ฯลฯ." ฉะนั้นเมื่อถือเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ย่อมเห็นได้ว่า พนักงาน
 สอบสวน ตามคำวิเคราะห์ศัพท์ที่ปรากฏนี้คงไม่ได้หมายความเฉพาะเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง
 หรือตำรวจที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 เป็นพนักงาน
 สอบสวนตามความหมายตามที่กล่าวข้างต้นเท่านั้น แต่คงจะรวมความไปถึงเจ้าพนักงาน
 ของรัฐอื่น ๆ ซึ่งมีกฎหมายเฉพาะที่ให้อำนาจและมีหน้าที่ทำการสอบสวนความผิดที่เกิด
 ขึ้นตามกฎหมายนั้น ๆ เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษด้วย เช่น อธิบดีกรมอัยการหรือผู้
 รักษาการแทนก็มีอำนาจในการสอบสวนในความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยที่กระทำลงนอก
 ราชอาณาจักรไทย¹⁵ หรือนายทหารพระธรรมนูญ อัยการทหารก็มีอำนาจทำการสอบสวน
 คดีอาญาทั้งปวง ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหาร¹⁶ ก็ตามก็ถือได้ว่าเป็นพนักงานสอบสวนด้วย
 เช่นกัน

ในวิธานิพนธ์นี้จะศึกษา เฉพาะผู้มีอำนาจสอบสวนที่เป็นข้าราชการตำรวจตาม
 พระราชบัญญัติข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 เท่านั้น ซึ่งในมาตรา 3 ของพระราช-

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 20.

¹⁶ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498, มาตรา 47, 48.

บัญญัติฉบับดังกล่าวบัญญัติว่า "ข้าราชการตำรวจ" หมายความว่า ข้าราชการซึ่งรับราชการในกรมตำรวจ โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนและหมายรวมถึงข้าราชการตำรวจ ซึ่งกรมตำรวจแต่งตั้งหรือส่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ราชการตำรวจโดยได้รับเงินเดือนจากผู้ว่าจ้างด้วย ¹⁷

การศึกษาเฉพาะผู้มีอำนาจสอบสวนที่เป็นข้าราชการตำรวจ ก็เนื่องจาก ข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับในเขตอำนาจของตนได้ ¹⁸ จะเห็นได้ว่าผู้มีอำนาจสอบสวนประเภทนี้เป็นผู้มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาอย่างกว้างขวางกว่าข้าราชการอื่น ๆ ซึ่งมักจะมีอำนาจเฉพาะเรื่องที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ เช่น นายทหารพระธรรมนูญ หรืออธิบดีกรมอัยการดังกล่าวแล้ว ส่วนพนักงานฝ่ายปกครองนั้น แม้จะเคยเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วยก็ตาม แต่ก็มีการทำหนังสือตกลงในเรื่องการโอนอำนาจกันเป็นว่าในปัจจุบันเป็นอำนาจของข้าราชการตำรวจฝ่ายเดียว ¹⁹

¹⁷ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ, เล่ม 95 ตอนที่ 65, วันที่ 22 มิถุนายน 2521, หน้า 6.

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 18.

¹⁹ กุลพล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา," วารสารอัยการ, 3 (ธันวาคม 2523) : หน้า 33. และคู่มือบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2525 ข้อ 4. ลงวันที่ 26 มกราคม 2525.

เพื่อเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นถึงแนวความคิด และความแตกต่างในเรื่องว่าใครเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ผู้เขียนใคร่ขอยกตัวอย่างของบางประเทศ เพื่อจะได้ชี้ให้เห็นว่าในประเทศเหล่านั้นได้กำหนดให้ใครเป็นพนักงานสอบสวน ผู้เขียนใคร่ขออธิบายโดยย่อ ดังนี้

3.1.3 ผู้มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากระบบการปกครองของสหรัฐอเมริกาเป็นการปกครองในระบบสหพันธรัฐ ซึ่งแต่ละรัฐก็มีอิสระในการรักษากฎหมายที่มีโทษทางอาญา ต่างกับประเทศไทยที่เป็นรัฐเดี่ยว (Unitary State) ระบบการดำเนินคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา จึงแตกต่างกับของไทยอยู่บ้าง และแต่ละรัฐของสหรัฐอเมริกาเองก็มีรายละเอียดในวิธีการดำเนินคดีอาญาอยู่บ้างเช่นเดียวกัน แต่โดยหลักการแล้วเหมือนกันหมด²⁰ ในการศึกษาเปรียบเทียบกับของไทย ในที่นี้จะศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะหลักการที่สำคัญเท่านั้น

การสอบสวน (Investigation) ในความเข้าใจของระบบสหรัฐอเมริกา อาจมีความหมายเป็น 2 ประการคือ²¹

(1) การสอบสวนของตำรวจ (Investigation)

เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานของหน่วยตำรวจ เพื่อผลในการป้องกันอาชญากรรม

²⁰ แสง อธิระสวัสดิ์, "กระบวนการสอบสวนคดีอาญากับความมั่นคงของชาติ," หน้า 25-26.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26. อ้างจาก Public Service Institute Department of Public Instruction, Principle of Police Procedure, State College, Penn : Penns Valleys Puvlishers, Inc. 1951, p.21.

การจับกุมผู้กระทำผิด และการนำทรัพย์สินที่ถูกโจรกรรมไปกลับคืนมา²² การสอบสวนของตำรวจนั้นได้กระทำไปเพื่อที่จะรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ สำหรับดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดในศาลต่อไป

(2) การสอบสวนของฝ่ายตุลาการ (Judicial Investigation) คือ การตรวจสอบ พิจารณาซึ่งนำพยานหลักฐานต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่งจากการสอบสวนของฝ่ายตำรวจ เพื่อให้บรรลุถึงการตัดสินที่ถูกต้อง และเป็นธรรมยิ่งขึ้น²³

สำหรับพนักงานอัยการ (Prosecutor) หลังจากได้มีการจับกุมผู้ต้องหา มาทำการสอบสวนปากคำ ลงบันทึกและรายงานการจับกุมแล้ว คดีสำคัญ ๆ อาจจะเข้ามาตรวจสอบควบคุม การรวบรวมพยานหลักฐานของตำรวจ

นอกจากคดีสำคัญ ๆ แล้ว พนักงานอัยการโดยปกติจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีอาญาในระหว่างการปรากฏตัวครั้งแรกของผู้ต้องหาต่อศาล ในบางกรณีที่จะทำการฟ้องนั้นพนักงานอัยการอาจจะให้คำแนะนำแก่ตำรวจในการที่จะจับหรือค้นสถานที่เพื่อหาหลักฐานแห่งคดี พร้อมทั้งจัดการให้ไต่มาซึ่งหมายจับ หมายค้นดังกล่าวก็ได้²⁴

²² เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน, อ้างจาก Pual B. Weston, and Keneth M. Well, *Criminal Investigation : Basic Perspectives*, (Egleweed Cliffs, N.J. : Prentice-Hall Inc., 1980, pp.4-5.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26, อ้างจาก Public Service Institute. p

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27-28, อ้างจาก Allen Coffey, Edward Eldefonso, and Walter Hartinger, An Introduction to the Criminal Justice System and Process, (Eglewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, Inc., 1974) p. 104.

ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาของสหรัฐอเมริกาที่เป็นตำรวจนั้น ต่างกับของประเทศไทย เพราะของประเทศไทยนั้นจะต้องเป็นตำรวจชั้นนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ส่วนของสหรัฐอเมริกานั้น ตำรวจชั้นพลตำรวจสายตรวจก็มีอำนาจสอบสวนได้²⁵

3.1.4 ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาของประเทศอังกฤษ อำนาจโดยทั่วไปในการสืบสวน-สอบสวน-ฟ้องร้อง คดีทั่วไปของประเทศอังกฤษ เป็นอำนาจร่วมกันระหว่างตำรวจท้องถิ่นกับผู้พิพากษา²⁶

ตำรวจอังกฤษอยู่ภายใต้การควบคุมของการปกครองท้องถิ่น (คือเทศบาลในรูปต่าง ๆ) ซึ่งเป็นอิสระจากอำนาจส่วนกลาง (ยกเว้น

ดังนั้น การที่เราได้ยินว่าตำรวจอังกฤษจับผู้ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีได้ จึงเป็นเรื่องธรรมดา เพราะตำรวจอังกฤษเกือบทั้งหมดเป็นตำรวจเทศบาล²⁷

(1) การสืบสวนและสอบสวนของตำรวจ เป็นหน้าที่ของตำรวจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้น ตำรวจมีสิทธิที่จะสอบถามปากคำบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ว่าจะบุคคลที่เป็นผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดนั้นหรือไม่ก็ตาม²⁸

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35. อ้างจาก International City Management Association, Municipal Police Administration, 7th ed., (Kingsport, Tennessee : Kingsport Press Inc. 1971), pp. 130, 134.

²⁶ อมร จันทรมบูรณ์, "อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย," บทสันนิษฐาน เล่มที่ 30 ตอน 4 (ประจำปีพุทธศักราช 2516) : 623.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

²⁸ คณิง ภาไชย, "วิธีพิจารณาความอาชญาตามกฎหมายอังกฤษ," วารสารอัยการ 10 (มกราคม 2530) : 14.

(2) การสอบสวนของศาล เพื่อเป็นการปราบปรามการก่อให้เกิดคดีอาญา ประเทศอังกฤษยอมให้ประชาชนทั่วไปฟ้องคดีอาญาได้ แม้ตนไม่มีส่วนได้เสียในคดีนั้น โดยถือว่าประชาชนทำหน้าที่แทนในนามแผ่นดิน²⁹

ความจริงเรื่องนี้จะเรียกว่า ประชาชนไป "ฟ้อง" คดีอาญาที่เคียวก็ไม่ต้องนึก เพราะอังกฤษเรียกของเขาว่า ประชาชนไปแจ้งข่าว (Lay an information) ต่อผู้พิพากษาศาลแขวง (หรือผู้พิพากษาท้องถิ่น) และผู้พิพากษาศาลแขวง (หรือผู้พิพากษาท้องถิ่น) ก็จะดำเนินการสอบสวน (หรือไต่สวนมูลฟ้อง) จนกระทั่งสั่งให้ดำเนินคดีอาญาได้ ในศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษา ทั้งนี้ตามแนวความคิดที่ว่า การปราบปรามผู้กระทำความผิดเป็นเรื่องของรัฐ (ศาลในฐานะองค์กรของรัฐมีหน้าที่นี้ด้วย)³⁰

อาจกล่าวได้ว่า การสอบสวนคดีอาญาที่เริ่มจากตำรวจ ตำรวจเป็นผู้สอบสวนเบื้องต้น และมีอำนาจจับกุมบุคคลโดยไม่ต้องมีหมายจับได้ตามบทบัญญัติ ข้อ 646 โดยตำรวจผู้มีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าชั้นสารวัตร หรือนายตำรวจที่ประจำการอยู่ ณ สถานีตำรวจที่บุคคลดังกล่าวถูกจับกุมจะต้องดำเนินการไต่สวนเรื่องราวที่ถูกกล่าวหาทันที³¹

3.1.5 ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสขึ้นอยู่กับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานดังต่อไปนี้³²

3.1.5.1 ตำรวจฝ่ายคดี (la police judiciaire) แบ่งออกเป็นหลายประเภทที่มีอำนาจหน้าที่ไม่เท่ากันคือ

²⁹ อมร จันทรสุมบุรณ์, "อำนาจ สอบสวน ฟ้องร้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย," หน้า 623.

³⁰ เรื่องเคียวกัน, หน้า 623.

³¹ Halshury's Laws of England 3rd ed., Volume 10, (London : Butterworths), 1955, p.353.

³² โทเมเน กัทธภิรมย์, "การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส," อรรถนิเทศ เล่ม 31 ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2512) : 340-342.

(1) นายตำรวจฝ่ายคดี (les officiers de la police judiciaire) นายกเทศมนตรีและผู้ช่วย

(2) พนักงานตำรวจฝ่ายคดี (les agents de la police judiciaire) แบ่งแยกออกเป็น 2 ชั้น คือ

ก. พนักงานตำรวจฝ่ายคดีชั้นผู้ใหญ่ (les agents superieurs de la police judiciaire)

ข. พนักงานตำรวจฝ่ายคดีชั้นผู้น้อย

(3) เจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดี ได้แก่ ข้าราชการที่กฎหมายให้อำนาจไว้อย่างตำรวจฝ่ายคดีเมื่อเกิดการกระทำพหุอาญาเกิดขึ้นเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของตน เจ้าพนักงานสรรพากร ผู้ตรวจการแรงงาน เป็นต้น

กิจการฝ่ายคดีทั้งหมดอยู่ในความอำนวยการของหัวหน้าอัยการประจำศาลชั้นต้น (procureur de le Republique) และอยู่ในความดูแลของอธิบดีอัยการ ศาลอุทธรณ์ (procuteur general) ³³

3.1.5.2 อัยการ (Procuteur de la Republique) นอกจากจะควบคุมดูแลตำรวจฝ่ายคดีแล้ว อัยการมีอำนาจสอบสวนได้อย่างตำรวจทุกอย่างและมีอำนาจที่จะสั่งให้ตำรวจดำเนินการใด ๆ ได้ ³⁴

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 342.

³⁴ อิศรินทร์ รัชมีหัต, "กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส" ฉบับปี ค.ศ. 1958, (พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ นางวัน รัชมีหัต ณ เมรุวัดดอนงคาราม, พระนคร, 9 พฤษภาคม 2505) หน้า 34.

3.1.5.3 ผู้พิพากษาสอบสวน (Tribunal de grand instance)

ซึ่งแต่งตั้งโดยคำสั่งประธานาธิบดี แม้คำสั่งของรัฐมนตรียุติธรรมมีหน้าที่สอบสวนเป็นเวลาคราวละ 3 ปี³⁵ คดีที่ต้องสอบสวนโดยผู้พิพากษาคือคดีอุกฉกรรจ์ (คดีที่มีโทษจำคุกอย่างสูง 5 ปีขึ้นไปหรือที่หนักกว่า) เป็นต้น ผู้พิพากษาสอบสวนจะสอบสวนโดยลำพังไม่ได้จะสอบสวนได้ก็ต่อเมื่ออัยการขอให้สอบสวนเท่านั้น³⁶

ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจกว้างขวางมาก คืออาจทำการทุกอย่างที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ในการค้นหาความจริงทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำผิด และในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด ทั้งในด้านที่เป็นผลร้ายและในด้านที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหา³⁷

กล่าวโดยสรุปแล้วผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสนั้น ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา คือ

1. ตำรวจ ซึ่งถึงแม้จะเรียกชื่อเหมือนกัน แต่อำนาจหน้าที่ตลอดจนการแต่งตั้งอาจจะแตกต่างกันบ้าง สำหรับส่วนที่เหมือนกันคือหน้าที่ในการสืบสวนจับกุมและการสอบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อทราบข้อเท็จจริงและการกระทำผิด เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษตามกฎหมายต่อไป

2. พนักงานอัยการ ก็เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานที่เรียกว่าตำรวจ ที่ต่างกันก็เพียงรายละเอียดปลีกย่อย อำนาจหน้าที่หลักที่เหมือนกันคือการควบคุมดูแลในการสอบสวนคดีอาญาของตำรวจตลอดจนฟ้องผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดศาล

3. ผู้พิพากษา เนื่องจากทั้งสามประเทศตั้งที่ใดกล่าวแล้ว ให้ผู้พิพากษาเข้ามา มีอำนาจและบทบาทในการสอบสวนด้วย

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 352.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 353.

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 355.

เมื่อพิจารณาผู้มีอำนาจสอบสวนของต่างประเทศทั้งสามข้างต้นเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ข้อที่แตกต่างกันที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาของไทยนั้น ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ต่างก็เป็นเจ้าพนักงานของรัฐทั้งสิ้น โดยเฉพาะปัจจุบันเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาอย่างกว้างขวางก็คือข้าราชการตำรวจที่มียศตั้งแต่นายตำรวจตรีขึ้นไป ส่วนพนักงานอัยการนั้นไม่ถือว่าเป็นพนักงานสอบสวน นอกจากอธิบดีกรมอัยการ หรือผู้รักษาการแทนที่มีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 แล้วเท่านั้น มีอำนาจและหน้าที่ฉะนั้นโดยทั่วไป พนักงานอัยการคดีอาญาต่อศาลเป็นส่วนใหญ่ ต่างกับพนักงานอัยการของต่างประเทศที่กล่าวมาแล้วที่มีอำนาจในการสอบสวนและควบคุมการสอบสวนคดีอาญาค้วย

สำหรับผู้พิพากษาของประเทศไทยตามความเข้าใจโดยทั่ว ๆ ไปในปัจจุบัน ประชาชนที่มีใบประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย หรือศึกษากฎหมายแล้วมักจะเข้าใจว่าไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา โดยทั่วไปเปรียบเทียบกับการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะข้าราชการตำรวจ

ความเป็นจริงแล้วผู้เขียนมีความเห็นว่าผู้พิพากษาก็มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายด้วยแต่เรียกกระบวนการดังกล่าวว่า "การไต่สวนมูลฟ้อง" ซึ่งหมายความถึงกระบวนการไต่สวนของศาล เพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหา³⁸ การไต่สวนมูลฟ้องของผู้พิพากษาก็ใช้บัญญัติเกี่ยวกับการสอบสวนของพนักงานสอบสวนโดยอนุโลมอีกด้วย³⁹

แม้ผู้พิพากษาจะมีอำนาจในการไต่สวนมูลฟ้องได้ทุกคดี ไม่ว่าจะพนักงานอัยการหรือราษฎรที่เป็นผู้เสียหาย⁴⁰ จะฟ้องคดีเองก็ตาม แต่โดยปกติแล้วในคดีที่พนักงาน

³⁸ คุประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา , มาตรา 2(5)

³⁹ คุประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา , มาตรา 155, 171.

⁴⁰ คุประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา , มาตรา 2(4)

อัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีมักไม่ค่อยได้ไต่สวนกัน เพราะถือว่ามีการสอบสวนมาแล้ว⁴¹ ต่างกับคดีที่ผู้เสียหายฟ้องเอง เพียงแต่เขียนฟ้องมายื่นต่อศาลเท่านั้น ไม่มีการกั๊กกรองกันมาก่อน ผลย้อนหลังการไต่สวนมูลฟ้อง ศาลอาจจะมีคำสั่งว่า ประทับรับฟ้องหรือพิพากษายกฟ้อง⁴² ก็เท่ากับการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง⁴³ ของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการนั่นเอง⁴⁴

ดังที่ได้อธิบายถึงขอบเขตของการวิจัยไว้ในบทที่ 1 แล้วว่า วิชานិพนธ์นี้ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเปรียบเทียบว่า ควรให้ผู้ใดหรือองค์กรใดของรัฐควรมีอำนาจสอบสวนคดีอาญา แต่ผู้เขียนได้นำเรื่องนี้มากล่าวไว้โดยสังเขป ก็เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาเปรียบเทียบในแง่ของคุณพินิจในการปล่อยชั่วคราวของพนักงานสอบสวนของไทย ซึ่งมักจะเคยชินอยู่กับการที่ข้าราชการตำรวจเป็นพนักงานสอบสวนคดีอาญา เพราะใช้อำนาจมานานเท่านั้น ต่างกับของต่างประเทศที่มีเจ้าพนักงานหลายฝ่ายเป็นผู้ใช้อำนาจนี้

3.2 ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา

ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา นั้นย่อมจะต้องถูกดำเนินการโดยเจ้าพนักงานของรัฐ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่ในขณะที่เคียวกันการเพียงแต่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดที่ยังมิได้มีการพิสูจน์ว่าเป็นจริงตามที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่นั้น ผู้ถูกกล่าวหาที่ย่อมจะต้องได้รับความคุ้มครองตามสมควรด้วย ผู้ถูกกล่าวหาจึงมีความสำคัญ ซึ่งอารยประเทศให้ความสำคัญว่าเป็นประธานในคดีดังกล่าวกล่าวไว้ในบทแรกของวิชานิพนธ์นี้แล้ว การพิจารณาว่าบุคคลจะอยู่ในฐานะเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญาเมื่อใด จึง

⁴¹ ทวี เจริญพิทักษ์, และ อนุเมติ ใจสมุทร, "คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา," (พระชนคร : โรงพิมพ์อักษรสาส์น, พ.ศ. 2508), หน้า 18.

⁴² คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 167.

⁴³ คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 141, 142, 143.

⁴⁴ ทวี เจริญพิทักษ์ และอนุเมติ ใจสมุทร, "คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา," หน้า 18.

สำคัญซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาถึงสิทธิเสรีภาพของเขาในฐานะที่ได้รับการสันนิษฐาน
ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความสงบเรียบร้อยของสังคม

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้น กฎหมายไต่เบ็ญญัติ
คำอธิบายหรือคำนิยามไว้เกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด 2 ประเภท คือ

1. ผู้ต้องหา หมายความว่า บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีใ้
ถูกฟ้องต่อศาล 45

2. จำเลย หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้ว โดยข้อหาว่า กระทำความผิด 46

จากคำอธิบายหรือคำนิยามของคำว่า "ผู้ต้องหา" และ "จำเลย" ทั้งที่บัญญัติ
ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กล่าวข้างต้น ปัญหาที่ควรพิจารณามีว่า แม้
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะใ้ให้คำอธิบายในคำนิยามศัพท์ว่าเมื่อใด บุคคล
จะตกเป็นผู้ต้องหาไว้แล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ชัดเจนพอที่จะทำให้เข้าใจได้ ทั้งนี้เนื่องจาก
กฎหมายไม่ใ้คำอธิบายหรือคำนิยามไว้อย่างชัดเจนว่าต้องมีพฤติการณ์อย่างใด จึงจะเรียก
ใ้ว่า "ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด" และ "ใครเป็นผู้กล่าวหา" ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องรู้ตัวว่า
ถูกกล่าวหาหรือไม่ หรือจะต้องถูกจับกุมแล้วจึงจะเป็นผู้ต้องหา

ปัญหาข้างต้นมีความเห็นแตกต่างกันอยู่หลายแนวความคิด ดังจะใ้กล่าวตาม
ลำดับดังนี้

แนวความคิดแรก เห็นว่า ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาจตกเป็นผู้ต้องหาได้โดยไม
รู้ตัวเลย เช่น นอนสบายอยู่ที่บ้าน หรือนั่งอ่านหนังสืออยู่อย่างนี้ ก็อาจตกเป็นผู้ต้องหา
ว่ากระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ทั้งนี้โดยการแปลตรงตามนิยามเมื่อถูกกล่าว
กระทำความผิดก็ตกเป็นผู้ต้องหา โดยมองข้ามขึ้นไปว่า ใครเป็นผู้กล่าวหา และจำเป็นต้อง

45 คู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2(2).

46 คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา , มาตรา 2(2)

กล่าวหาต่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ โดยนัยความเห็นนี้ ถ้าเจ้าพนักงานสงสัยว่า ใครกระทำความผิดก็ หรือผู้เสียหายไปร้องทุกข์ หรือมีผู้กล่าวโทษก็ บุคคลผู้ถูกกล่าวหา นั้นก็ตกเป็นผู้ต้องหาแล้ว บุคคลที่นั่งอ่านหนังสืออยู่นี้ อาจตกเป็นผู้ต้องหาแล้วก็ได้ ถ้าหากมีผู้ใดไปแจ้งความว่าท่านใดกระทำความผิด ⁴⁷

แนวความคิดที่สอง ยึดถือหลักปฏิบัติว่า ผู้ที่จะถูกสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหา ใต้นั้น จะต้องมีความจริงหรือหมายจับมาเพื่อทำการสอบสวน และคำว่า "ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด" นั้น จะต้องกล่าวหาต่อผู้กระทำความผิดนั้นเอง โดยต้องแจ้งให้เขารับทราบว่าเขาได้กระทำความผิด และกระทำความผิดด้วยเรื่องอะไร ส่วนวิธีแจ้งนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง จึงเห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหารู้ตัวก่อน ดังนั้นเมื่อมีหมายเรียกหรือหมายจับแล้ว ผู้นั้นก็จะต้องตกเป็นผู้ต้องหาทันทีที่แจ้งข้อหาให้ทราบนั้น ⁴⁸

แนวความคิดที่สาม เห็นว่า ผู้ต้องหาจะต้องถูกเจ้าพนักงานจับกุมเข้ามาในฐานะผู้กระทำความผิด แล้วแนวความคิดหลังนี้รู้สึกอึดอัดหลังมากไปหน่อย คือต้องถูกจับกุมก่อน จึงตกเป็นผู้ต้องหา ⁴⁹

แนวความคิดสุดท้าย เห็นว่า การที่บุคคลจะตกเป็นผู้ต้องหานั้น จะต้องเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดเสียก่อน และจากการสืบสวนสอบสวนเบื้องต้นของพนักงานสอบสวนปรากฏว่ามีมูล หรือมีเหตุผลพอที่จะเชื่อว่า ผู้ถูกกล่าวหาท่านนั้นกระทำความผิดจริงแล้ว เขาจึงจะกลายเป็นผู้ต้องหา ⁵⁰

⁴⁷ หวี เจริญพิทักษ์ และอนุเมติ ใจสมุทร, หน้า 7.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁵⁰ สุนีย์ มัลลิกะมาส, "สิทธิของผู้ต้องหาระหว่างการสืบสวนและสอบสวน,"

กล่าวคือ เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษหรือการแจ้งความจากบุคคลใด กล่าวหาว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบสวน เพื่อให้ได้หลักฐานมาประกอบการพิจารณาว่า ผู้ถูกกล่าวหาานั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ การสืบสวนสอบสวนนี้อาจรวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ แสดงพยานหลักฐาน หรือโต้แย้งข้อเท็จจริง เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของตนด้วย ⁵¹

จากการสืบสวนสอบสวนเบื้องต้นของพนักงานสอบสวน ถ้าพิจารณาแล้วปรากฏหลักฐาน หรือมีมูลเพียงพอที่จะเชื่อว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนจึงควรทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาในฐานะ ผู้ต้องหาตามหน้าที่ต่อไป และในระหว่างที่ยังเป็นผู้ถูกกล่าวหาอยู่ พนักงานสอบสวนจะปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหา เช่น ผู้ต้องหาไม่ได้ เช่น การควบคุม กักขัง เป็นต้น แนวความคิดสุดท้ายนี้เห็นว่าการที่ต้องให้สืบสวนสอบสวนเบื้องต้นเสียก่อนนั้นได้ประโยชน์อีกประการหนึ่งก็คือ เป็นการป้องกันสิทธิเสรีภาพ และความ เป็นธรรม ที่จะคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ที่ถูกสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิด อันจะต้องเป็นการเสียเวลา ในการถูกนำตัวมาสอบสวน ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องถูกควบคุมตัว และถ้าภายหลังจากการสอบสวนปรากฏว่าผู้เริ่มมีได้กระทำความผิดก็ยังไม่มีความผิดการใด ๆ ที่จะทดแทนผู้บริสุทธิ์นั้น และสรุปว่า การให้ผู้ต้องสงสัยทุกคนตกอยู่ในฐานะผู้ถูกกล่าวหาเสียก่อน เป็นทางแก้สำหรับ ผู้บริสุทธิ์ดังกล่าว ⁵²

ตามแนวความคิดทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า การตกเป็นผู้ต้องหา มีความยากง่ายต่างกัน แต่ก็มีความร่วมกันประการหนึ่งก็คือ การกล่าวหาจะต้องเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานของรัฐ การที่นาย ก. กล่าวหา นาย ข. ว่าลักทรัพย์คนคือ นาย ค. ไม่ทำให้ นาย ข. เป็นผู้ต้องหา และการที่ นาย ก. ฟ้อง นาย ข. ต่อศาลเองโดยไม่ได้ดำเนินการผ่านเจ้าพนักงานก็ไม่ทำให้ นาย ข. เป็นผู้ต้องหาเช่นเดียวกัน ⁵³

51 เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

52 เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-25.

53 คณิง ภาไชย, "คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1," พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ศิรินคร, พ.ศ. 2521), หน้า 24.

ตามแนวความคิดเห็นแรกนั้น กล่าวได้ว่าเป็นแนวปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนี้ และมีคำพิพากษาฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า เมื่อมีผู้ไปแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนกล่าวหาว่า จำเลยบุกรุกที่ดิน จำเลยย่อมตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(2) แล้ว ซึ่งในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 พนักงานสอบสวนจะบังคับให้ผู้ต้องหาให้ถ้อยคำใด ๆ ไม่ได้ และมาตรา 135 ก็มีบัญญัติห้ามไม่ให้พนักงานสอบสวนล่อลวงหรือขู่เข็ญผู้ต้องหาให้ให้การอีกด้วย จึงเห็นได้ว่า หมายเรียกของพนักงานสอบสวนที่ให้ผู้ต้องหามาเพื่อให้การ ไม่เข้าลักษณะเป็นคำบังคับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168 ⁵⁴

ดังนั้น ตามแนวความคิดเห็นแรกนี้ การที่บุคคลจะตกเป็นผู้ต้องหานั้นง่ายมาก เพียงแต่มีผู้ไปร้องทุกข์ ⁵⁵ หรือกล่าวโทษ ⁵⁶ ที่เรียกกันทั่วไปว่า แจ้งความ กล่าวหาว่ากระทำความผิดเท่านั้น จึงทำให้ดูเหมือนไม่ได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ความเป็นธรรมหรือคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ ตลอดจนเป็นการล่อลวง ⁵⁷ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าถ้าพึงถ่วงพิจารณาแต่เพียงว่า การตกเป็นผู้ต้องหาโดยไม่รู้ตัว แล้วจะทำให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพ ความเป็นธรรม เป็นการไม่คุ้มครองผู้บริสุทธิ์ แต่เพียงประการเดียว ก็อาจจะมีเหตุผลตามที่กล่าวอ้างนั้นได้ แต่ถ้าจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่กฎหมายได้วางหลักไว้แล้วจะเห็นได้ว่าการที่บุคคลตกเป็นผู้ต้องหาแล้ว มิใช่ว่าเจ้าพนักงานจะมีอำนาจที่จะจับ ควบคุมโดยทันทีก็ตาม การจะจับหรือการจะควบคุม ผู้ต้องหาอันจะส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหานั้น เจ้าพนักงานจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข หลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเสียก่อน เช่น ถ้าพนักงานสอบสวนประสงค์ที่จะได้ตัวผู้ต้องหามาเพื่อ

⁵⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1341/2509.

⁵⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2(7).

⁵⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2(8).

⁵⁷ ทวี เจริญพิทักษ์ และ อนุมัติ ใจสมุทร, "คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา," หน้า 8.

ชักถามก็อาจจะออกหมายเรียกให้ผู้ต้องหาให้การได้ ถ้าผู้ต้องหาไม่มาตามหมายเรียก โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66(3) ก็ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายจับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถ้าฟังเมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหา ก็ใช้ว่าเขาจะต้องถูกจับหรือถูกควบคุมตัวเสมอไปไม่ เพราะหากเขามาให้การตามหมายเรียก และพนักงานสอบสวนพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ต้องหานั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสรุปสำนวนการสอบสวนและมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องได้

ดังนั้นตามแนวความคิดเห็นแรก ดูว่าบุคคลจะตกเป็นผู้ต้องหาเพียงแต่เขาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต่อเจ้าพนักงาน โดยไม่รู้ตัวเลยก็จริง ขณะเดียวกันก็อาจจะพ้นจากการกล่าวหาโดยไม่รู้ตัวเลยก็ได้ ถ้าเจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง ซึ่งในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเรียกกันว่า คดีที่ผู้ต้องหาไม่ได้ถูกเรียกหรือจับกุม แต่ถ้าต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบก่อนตามแนวความคิดที่สอง หรือต้องจับกุมก่อนตามแนวความคิดที่สาม ก็จะทำให้เขาเดือดร้อนโดยไม่จำเป็นประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งถ้าไม่ให้เขาคงอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหา เมื่อถูกกล่าวหาตามแนวความคิดฝ่ายแรกนี้แล้ว ก็ต้องงดการสอบสวน⁵⁸ ซึ่งผลจะต่างกับให้มีฐานะเป็นผู้ต้องหาแล้วสั่งไม่ฟ้อง ผลจะทำให้สอบสวนอีกไม่ได้⁵⁹

ส่วนแนวความคิดสุดท้ายนั้น สรุปได้ว่าเป็นแนวความคิดเคี้ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องของศาลนั่นเองที่ไม่ให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดคงอยู่ในฐานะผู้ต้องหาจนกว่าพนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนเบื้องต้นมีเหตุผล หรือมีมูลควรเชื่อถือการกล่าวหาเช่นนั้นเสียก่อน และเป็นความคิดที่ออกจะกำหนัดการไต่สวนมูลฟ้องของศาลเสียอีก ที่เปิด

⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140.

⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147.

โอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้แสดงพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริง เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใน
 ชั้นนี้ไต่สวน⁶⁰ ซึ่งการไต่สวนมูลฟ้องของศาล จำเลยเองไม่มีอำนาจนำพยานมาสืบไต่⁶¹
 เป็นการมองปัญหาที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาอย่างมากอยู่คู่เคียงเท่านั้น
 มิได้มองด้านความสงบเรียบร้อยของสังคมหรือสิทธิเสรีภาพของผู้เสียหายมาพิจารณา
 ด้วย ซึ่งในทางธรรมชาติแล้วบุคคลย่อมต่างกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม
 ด้านกายภาพ การที่เปิดเผยสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดเช่นนี้ ย่อมทำให้
 ผู้เสียหายจากการกระทำที่ค้ำกว่าหาว่าคดโกงหรือถูกข่มขู่ แม้กระทั่งใช้ความได้เปรียบ
 ทางเศรษฐกิจ จัดการเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่จะทำให้มีมูลทางคดีที่จะทำให้คนกลาง
 เป็นผู้ต้องหาเสียได้ ในที่สุดสังคมโดยรวมก็จะรู้สึกว่าจะไม่ปลอดภัยไม่สงบสุข การ
 ประกอบอาชญากรรมจะเป็นผลกว่าไรของผู้ที่มีฐานะเหนือกว่าผู้อื่นในสังคมถ้าเสี่ยงลงทุน

ผู้เขียนมิได้ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดฝ่ายที่สนับสนุนเสียทั้งหมด เพราะตามความคิด
 ฝ่ายแรกที่ผู้เขียนเห็นด้วยนั้นก็ไต่คำนึงถึงข้อพิจารณาการมีมูลน่าเชื่อถือในเรื่องที่กล่าวหา
 อยู่แล้ว ประกอบกับชั้นตอนตามกระบวนการตั้งแต่รับแจ้งของเจ้าพนักงานไปจนถึง
 การจะควบคุมผู้ถูกกล่าวหา นั้น ได้แยกชั้นตอนโดยกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการไว้
 อย่างดี มิใช่การที่มีฐานะในคดีหรือเรื่องที่ถูกกล่าวหา เป็นผู้ต้องหาแล้วจะช่วยให้เสื่อม
 สิทธิหมดเสรีภาพไปโดยผลของกฎหมายเลยก็หาไม่ เจ้าพนักงานจะต้องมีหลักฐานหรือ
 เหตุผลในการที่จะเรียก, จะจับ, จะควบคุม หรือปล่อยตัวค้ำไต่กล่าวมาแล้วเป็นชั้นตอน
 ตามลำดับไป หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดให้เจ้าพนักงานปฏิบัตินั้นนอกจากจะปรากฏ
 อยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังปรากฏอยู่ในข้อบังคับ, ระเบียบ, คำสั่ง
 ฯลฯ ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเฉพาะเรื่อง และเป็นการทั่วไปอีกด้วย เช่น ข้อบังคับกระทรวง
 มหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ที่มีความมุ่งหมายให้ การ

⁶⁰ สุณีย์ มัดลิกษมาดย์, "สิทธิของผู้ต้องหา ระหว่างสืบสวนและสอบสวน,"
 หน้า 24.

⁶¹ คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรค 2.

ดำเนินคดีอาญาเป็นไปด้วยความรีบร้อน ยุติธรรม เพื่อให้เกิดหลักประกันคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง⁶² หรือคำตอบข้อหารือของกรมอัยการในการ ดำเนินการสอบสวนคดีอาญา ที่ 3557/2504 ลงวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2504 ว่า ความวิธิต่อการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของพนักงานสอบสวน นั้นเมื่อมีผู้มาร้องทุกข์หรือกล่าวโทษในคดีอาญา พนักงานสอบสวนควรทำการสืบสวนเสีย ก่อน เมื่อพึงได้ความมีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้นจริง จึงดำเนินการสอบสวน⁶³

ส่วนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งตกอยู่ในฐานะเป็นจำเลยนั้นไม่มีปัญหา เนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้ค่อนข้างชัดเจน พอแยกกล่าวโดยสรุปได้ 2 ประเภท คือ

ก. กรณีที่ตกเป็นจำเลยโดยเป็นผู้ต้องหามาก่อน คือคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดีนั่นเอง การตกเป็นจำเลยในกรณีนี้ จะถูกพิจารณาตัดสินโทษมาจากการ เป็นผู้ต้องหาตั้งรายละเอียดที่กล่าวมาแล้ว

ข. กรณีที่ตกเป็นจำเลยโดยราษฎรที่เป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดของคดี ต่อศาลเอง ซึ่งจะต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนและศาลเห็นว่าคดีมีมูลจึงประทับฟ้อง การตกเป็นจำเลยในกรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่าบุคคลผู้นั้นไม่เคยตกเป็นผู้ต้องหามาก่อน ซึ่ง กฎหมายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพไว้ระดับหนึ่งเช่นเดียวกัน คือก่อนที่จะศาลประทับฟ้องไม่ให้ อยู่ในฐานะที่เป็นจำเลย⁶⁴

⁶² กองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง, "คำชี้แจงเกี่ยวกับข้อบังคับ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523-และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2523," วารสารมหาดไทย, 5 (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2523) : 16.

⁶³ พ.ศ.อ.อรุณ เนตรบุตร พ.ศ.พ.อัมพร ศิริวิมลกุล และ พ.ศ.พ.นันทิธ วงศ์ดาพร, "ระเบียบคำสั่งข้อบังคับของกรมตำรวจและกองบัญชาการตำรวจนครบาล ว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา-วินัย," กรุงเทพฯ : สมหมายการพิมพ์, พ.ศ. 2523, หน้า 505-506.

⁶⁴ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคท้าย

นอกจากบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา และตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ยังมีบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติไว้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุคคลประเภทนี้ แต่หาได้ให้คำอธิบายหรือคำนิยามไว้ เช่น บุคคลที่มีฐานะ 2 ประเภทซึ่งกล่าวมาแล้วไม่ คือ "ผู้ถูกจับ" ⁶⁵ จึงทำให้เกิดปัญหาว่า บุคคลประเภทนี้ตามความหมายในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีความหมายถึงใคร

ก่อนที่จะพิจารณาดังตัวบุคคลดังกล่าวข้างต้น ควรจะพิจารณาก่อนว่า "จับ" นี้มีความหมายอย่างไร

ถ้าความหมายของถ้อยคำทางภาษา "จับ" มีความหมายว่า อาการที่ใช้มือ และต้องสิ่งใดสิ่งหนึ่งคลอกลงมาไว้ ยึดไว้ ฯลฯ, เกาะกุมตัวมิให้หนี เช่น จับผู้ร้าย ⁶⁶

จากความหมายของถ้อยคำข้างต้นนั้น ทำให้เข้าใจความหมายได้ทั่วไป ความสามัญธรรมดา เช่น จับปากกา จับช้อน แม้คำอธิบายตอนท้ายจะยกตัวอย่างการจับ ผู้ร้ายนั้นอาจทำให้เข้าใจได้ก็กว่า "จับ" และ "ควบคุม" นั้นมีความหมายอย่างเดียวกันด้วย

ดังนั้นคำว่า "จับ" ตามความหมายของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ⁶⁷ นั้นไม่ใช่ถ้อยคำสามัญธรรมดา แต่เป็นถ้อยคำทางวิชาการ ถ้าหากจะพูดกันว่า สิบตำรวจตรี ส. ซึ่งกระทำการความหน้าที่ได้จับมือ นางสาว พ.เสร็จแล้วได้จับตัวนาง พ.ไป ความหมายตอนแรกนั้นก็ต้องเข้าใจว่า สิบตำรวจตรี ส.ได้ถูกต้องมือของ นางสาว พ. ด้วย แต่ความหมายตอนหลัง สิบตำรวจตรี ส.อาจไม่ถูกต้องเนื้อตัวของ นางสาว พ. เลยก็ได้ ดังนั้นที่เรียกว่า "จับ" นั้นหมายถึงการจับตัวไป ไม่ใช่จับหรือแตะต้องส่วนหนึ่ง

⁶⁵ คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 ทวิ, 83, 84, 85 86 และ 87.

⁶⁶ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, พ.ศ. 2526, หน้า 222.

⁶⁷ คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83.

ส่วนใดของร่างกายของผู้ที่จะถูกจับ แต่การจับตัวไปนั้นอาจมีความจำเป็นต้องจับส่วนใด ส่วนหนึ่งของร่างกายของผู้ที่จะถูกจับเท่าที่จำเป็น เพื่อให้การจับนั้นเป็นผลสำเร็จก็ได้⁶⁸

กฎหมายไม่ได้ให้คำอธิบายหรือนิยามคำว่า "จับ" ไว้โดยตรงเพียงแต่กล่าว ถึงวิธีการจับไว้ว่าในการจับนั้นเจ้าพนักงานหรือราษฎร ซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะ ถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วส่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจพร้อมด้วยผู้จับแต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายาม จะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ แห่งเรื่องในการจับผู้นั้น"⁶⁹

ตามที่กฎหมายบัญญัติวิธีการจับไว้ดังกล่าวข้างต้น หมายความว่า การจับนั้น อาจใช้วิธีละม่อม เช่น เชิญตัวให้ไปด้วยกันก็ได้ แต่ถ้าไม่น่าไว้วางใจก็อาจใช้กำลัง จับตัวนำไปก็ได้เหมือนกัน มิใช่ว่าจะต้องเป็นการจับตัวกันจริง ๆ หุกกรณีไป จึงจะเป็น การจับตามกฎหมาย⁷⁰ การจับตามกฎหมายนั้นมีข้อสังเกตว่า ไม่ไ้บังคับไว้ว่าผู้จับ จะต้องแจ้งข้อหาหรือการกระทำที่ถูกกล่าวหาให้ผู้จะถูกจับทราบ เพียงแต่แจ้งว่า "เขาต้องถูกจับ" เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ต้องหาเข้ามามอบตัวต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาและทำการสอบสวน แล้วส่งพนักงานอัยการฟ้องร้อง พนักงาน อัยการได้สั่งปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในวันเดียวกับที่ได้รับตัวผู้ต้องหา ก็ถือว่าพฤติการณ์ ดังกล่าวแสดงว่าเป็นการจับกุมผู้ต้องหาในวันที่เข้ามามอบตัวกับพนักงานสอบสวน⁷¹

⁶⁸ ไพจิตร ปุณณพันธ์, "จับ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83)," วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์, 6 (พ.ศ. 2524) : 5.

⁶⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83.

⁷⁰ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1155/2505.

⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2450/2527.

จึงพอสรุปได้ว่า "จับ" ตามความหมายทางกฎหมายนั้น อาจจะมีการแต่
ต้องตัวผู้จะถูกจับหรือไม่ก็ได้ เพียงแต่แจ้งว่าจะต้องถูกจับ และสั่งให้ไปยังที่ทำการของ
พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมตัวผู้จับ คือตกอยู่ในอำนาจ หรือในความควบคุม
ผู้จับก็เป็นการจับแล้ว ⁷²

ข้อที่ควรจะพิจารณาคือต่อไปมีว่า ในความหมายในทางกฎหมายนั้น คำว่า
"ผู้ถูกจับ" จะมีความหมายและก่อให้เกิดผลทางกฎหมายต่างกับคำว่า ผู้ต้องหา, จำเลย
อย่างไร ในเรื่องนี้มีนักกฎหมายให้คำอธิบายไว้ดังนี้

"การที่จะเรียกบุคคลใดว่าเป็นผู้ต้องหาก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ถูกกล่าวหาเป็น
กิจจะลักษณะแล้ว ถ้ายังไม่มีข้อกล่าวหาอะไรลงไปตราใบคดี ตรานั้นแม้จะจับเขามา
แล้วโดยเหตุอันชอบที่จะจับได้ ก็เรียกว่า "ผู้ถูกจับ" ไม่ใช่ "ผู้ต้องหา" ดังเช่น
ที่กล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84, 86 เป็นต้น" ⁷³

นักกฎหมายอีกท่านหนึ่งอธิบายว่า "มีคำอีกคำหนึ่งในประมวลนี้ (ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) คือคำว่า "ผู้ถูกจับ" ผู้ถูกจับอาจเป็นผู้ต้องหาใน
ขณะเดียวกัน หรืออาจไม่เป็นก็ได้ ถ้ามีการกล่าวหาอยู่แล้ว ผู้ถูกจับก็เป็นผู้ต้องหา
แต่ถ้ายังไม่มีใครกล่าวหาเลย เช่น ถูกจับโดยสงสัยว่ากระทำความผิด เช่น มีอาวุธ
ปืนหรือวัตถุระเบิด หรือถูกจับโดยมีเสียงร้องเอะอะ เมื่อยังไม่มีใครกล่าวหา ก็ไม่
เป็นผู้ต้องหา" ⁷⁴

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 12-13.

⁷³ ทวี เจริญพิทักษ์, อำนวย ใจสมุทร, อ้างแล้ว, หน้า 8.

⁷⁴ ประเทือง กิริติบุตร, "คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1,"

(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พ.ศ. 2521), หน้า 14.

แต่อีกท่านหนึ่งอธิบายโดยให้รายละเอียดเพิ่มเติมถึงความหมายของคำว่า "ผู้ถูกจับ" และ "ผู้ต้องหา" ว่าแม้กฎหมาย⁷⁵ จะใช้คำว่า "ผู้ถูกจับ" ในทางกฎหมายนั้นอาจเทียบได้กับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84, 85, 86 และมาตรา 87 เป็นต้น ซึ่งใช้คำว่า "ผู้ที่จะถูกจับ" หรือ "บุคคลซึ่งจะถูกจับ" เช่นกัน เหตุใดผู้ถูกจับอาจจะยังไม่มีฐานะเป็นผู้ต้องหา ก็เพราะการจับของเจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้จับนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคแรก บัญญัติไว้ให้เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับเพียงแต่ต้องแจ้งแก่ผู้ถูกจับนั้นว่า เขาต้องถูกจับ แล้วส่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมตัวผู้จับ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไปเท่านั้น กฎหมายมิได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้จับต้องกล่าวหาโดยจำต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องถูกจับไว้แต่อย่างใด เพราะฉะนั้นผู้ถูกจับจึงอาจจะยังไม่ตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหาตามความหมายของกฎหมายก็ได้⁷⁶

ส่วนคำว่า "ผู้ต้องหา" นั้น หมายความว่าบุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีใ้คดีฟ้องต่อศาลตามความหมายในมาตรา 2(2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉะนั้นเมื่อผู้ใดกล่าวหาบุคคลใดว่ากระทำความผิดโดยมีมูลให้เจ้าพนักงานเชื่อได้เช่นนั้น ผู้นั้นก็ย่อม ตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหาแล้ว (เทียบฎีกาที่ 1341/2509) เจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจที่จะปฏิบัติการในทางคดีแก่ผู้ต้องหา เช่น ออกหมายเรียกจับ ควบคุม จัดการให้จับ จัดการให้ควบคุม ปลดปล่อยหรือปล่อยชั่วคราว ฯลฯ ไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องนั้น ๆ ก็ได้⁷⁷

⁷⁵ หมายถึง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม พ.ศ. 2519 มาตรา 14(3).

⁷⁶ พล.ต.ต.สง่า ทรงธินทร, "ปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่การสอบสวนตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม," บทเน้พิชญ์ เล่มที่ 40 ตอน 3-4 (ประจำปีพุทธศักราช 2526) : 303.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 303-304.

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์และแนววินิจฉัยของความหมายของคำว่า "ผู้ถูกจับ" และ "ผู้ต้องหา" ดังที่ได้อธิบายข้างต้นนี้แล้วก็อาจจะเพียงกล่าวได้ว่าในทางปฏิบัติ เป็นการยากที่จะแยกความหมายของคำว่า "ผู้ถูกจับ" กับ "ผู้ต้องหา" ได้โดยเด็ดขาดว่า เมื่อใดจึงจะถือว่าบุคคลผู้ต้องถูกจับเป็นผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา หากจะแยกได้ก็เป็นเพียงหลักในทางทฤษฎีกฎหมายในความหมายที่ว่า ผู้ถูกจับตกอยู่ในอำนาจจับของเจ้าพนักงาน หรือราษฎรผู้จับตามที่กฎหมายกำหนดพฤติการณ์อันเป็นเหตุจับไว้ โดยยังมีได้มีการกล่าวหาผู้ถูกจับนั้นให้เป็นกิจจะลักษณะ อันจะมีผลให้เขาตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหา ส่วนผู้ต้องหานี้ได้แก่บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นกิจจะลักษณะ โดยต้องถูกกล่าวหาเป็นผู้ต้องหาในความผิดที่กล่าวหาในข้อไป 78

ฉะนั้นเมื่อพิจารณาความเห็นของนักกฎหมายที่กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่า ผู้ถูกจับนั้น อาจจะเป็นหรือไม่เป็นผู้ต้องหาก็ได้ และในทำนองเดียวกันผู้ต้องหาก็คงจะเป็นหรือไม่เป็นผู้ถูกจับก็ได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือผู้ถูกจับ ถ้าไม่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นกิจจะลักษณะก็ไม่ใช่ผู้ต้องหา ผู้ต้องหานั้นถ้าเข้าหา, ไปตามหมายเรียก หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า เข้ามอบตัวก็จะไม่ใช่ผู้ถูกจับ เพราะไม่มีการจับ

ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่าการที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามบัญญัติ คำว่า "ผู้ต้องหา", "จำเลย" และ "ผู้ถูกจับ" แยกออกจากหากจากกันนั้น นอกจากเหตุผลตามนัยที่นักกฎหมายได้อธิบายไว้แล้ว ผู้เขียนเห็นว่าคำว่า "ผู้ถูกจับ" นั้นมีความหมายกว้าง เจตนารมณ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต้องการให้หมายถึงบุคคลที่ถูกจับตามกฎหมายทุกประเภท เช่น นอกจากผู้ต้องหาแล้วอาจจะเป็นจำเลย 79

78 เรื่องเดียวกัน, หน้า 303.

79 คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66.

พยานที่ชักนมาเรียกของศาล⁸⁰ หรือถูกหน้ตามคำพิพากษาที่จ้งใจช้ค้ช้ไม่ปฏิบัติตาม
หมายบังคับคดี⁸¹ หรือผู้ถูกจับโดยไม่ต้องมีหมายจับและยังไม่ไ้ร้องหุ้ขอไว้ความระเบียบ
เช่น กระห้าคค้ช้หน้า⁸² เป็นต้น

ค้จ้งจะเห็นไ้จากระยะเวลาในการควบคุมที่ก้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา มาตรา 87 กฎหมายจะช้ค้ว่า "ผู้ถูกจับ" ตลอดตั้งแต่เริ่มค้
จนกระทั่งหมดระยะเวลา 7 วัน (วรรค 1-3) จนกระทั่งในวรรค 4 การขอไ้ศาล
ช้ผู้ถูกจับนั้น ผู้ถูกจับต้องเป็นผู้ต้องหาแล้วจ้งช้ค้ช้ว่า "ไ้ส่งตัวผู้ต้องหามาศาล"
ความในวรรค 4 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 "ผู้ถูกจับ"
และ "ผู้ต้องหา" จ้งเป็นบุคคลคนเดียวกัน เพราะบัญญัติเหตุแห่งการขอไ้ศาลช้
ไว้ว่า "เพื่อไ้การสอบสวนเสร็จสิ้น" อันเป็นการเชื่อมโยงระหว่าง การควบคุม
ผู้ถูกจับและผู้ต้องหาให้สัมพันธ์กัน ซึ่งการสอบสวนนั้นเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับความ
ผิดที่กล่าวหาเพื่อเอาตัวผู้กระห้าคค้มาฟ้องลงโทษ⁸³ ผู้ถูกจับกรณีอื่นที่กล่าวมาแล้ว
ไม่ต้องทำการสอบสวนตามความหมายนี้ เช่น จำเลย, พยาน, และถูกหน้ เป็นต้น

ถ้าหากจะตีความตามตัวอักษรว่า "ผู้ถูกจับ" และ "ผู้ต้องหา" ในประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรค 4 ไม่ใช่หมายถึงบุคคลคนเดียวกัน
แล้วจ้งจะเกิดผลในทางไ้หน้าจ้งจะเป็นหรือผลประหลาด (a manifest absurdity)
หน้าจ้งจะช้ค้ช้ว่า "ผู้กระห้าคค้" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

⁸⁰ คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 111(2).

⁸¹ คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 298.

⁸² คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78(1), (2), (3) และ
มาตรา 80.

⁸³ คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11).

มาตรา 142 วรรคแรกกว่ามีความหมายตามตัวอักษรว่าหมายความเฉพาะผู้กระทำผิดจริง ๆ เท่านั้น⁸⁴

บุคคลที่เป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยนั้น สรุปได้ว่ามีอยู่ 3 ประเภท คือ ผู้ถูกจับ, ผู้ต้องหา และจำเลย ซึ่งแต่ละประเภทจะถูกควบคุมหรือคุมขังด้วยความจำเป็นและระยะเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดในข้อต่อไป

3.3 การควบคุม

3.3.1 ความหมาย

คำว่า "ควบคุม" นั้นพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า

"ดูแล กำกับดูแล, ักขัง, ักหรือขังผู้ต้องหาในคดีอาญาระหว่างสืบสวนไว้ไม่ให้หนี" ⁸⁵

ส่วนความหมายในทางกฎหมายได้ให้คำอธิบายหรือนิยามไว้ว่า

"ควบคุม" หมายถึงการควบคุมหรือักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน ⁸⁶

⁸⁴ ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร, วิชา มหากฎ, "การตีความกฎหมาย," พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, พ.ศ. 2523), หน้า 8-10.

⁸⁵ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, พ.ศ. 2526, หน้า 172.

⁸⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(21).

"ซัง" หมายความว่า การกักขังจำเลยหรือผู้ต้องหาในคดีอาญา ⁸⁷

ผู้เขียนนำคำว่า "ซัง" มาพิจารณาพร้อมกับคำว่า "ควบคุม" ก็เพราะจากความหมายตามพจนานุกรมฯ นั้น เกี่ยวข้องกับการควบคุม

จากความหมายข้างต้นพอสรุปได้ว่า การควบคุมเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในการเคลื่อนไหวไปมาให้อยู่ในสถานที่ที่กำหนดโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างการสืบสวนและสอบสวน

3.3.2 วัตถุประสงค์ของการควบคุมในระหว่างสอบสวน

ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่า บุคคลจะไม่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยการคุมขัง หรือควบคุมโดยไม่ว่าจำเป็น ดังนั้นการควบคุมผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด (ผู้ถูกจับ, ผู้ต้องหา) จึงต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่จำเป็นเท่านั้น

ในการสอบสวน หรือการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษนั้น พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้หลายประการคือ

3.3.2.1 เพื่อป้องกันไม่ให้ไปกระทำความผิดอีก การที่บุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น ถ้าหากพฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยความผิดที่ถูกกล่าวหา นั้น มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีจิตใจชั่วร้าย และเป็นอันตรายแก่สังคมถ้าหากไม่ควบคุมตัวไว้ การควบคุมตัวไว้จึงเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ออกไปกระทำความผิดอีก ⁸⁸

⁸⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(22).

⁸⁸ Gerhard C.W.Meuller, "Comparative Criminal Procedure" (New York: New York University Press, 1969), p.89.

3.3.2.2 เพื่อป้องกันการมีตัวไวพิจารณาคดีขึ้นศาล ตลอดจนรับโทษ

ถ้าพิสูจน์ได้ว่าเขากระทำผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา : ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดข่มเกรง กล่าวที่จะถูกลงโทษ โดยเฉพาะตัวเขาเองยอมรับตัวดีกว่าผู้อื่นในเรื่องที่กระทำผิดนั้น และ ถ้าเป็นความผิดที่มีโทษร้ายแรง เขาก็จะหลบหนีไป ประกอบกับเรายังยอมรับเรื่องอายุความการลงโทษ⁸⁹ เขาอาจจะเลือกการหลบหนีจนพ้นอายุความลงโทษ มากกว่า จะได้รับโทษ ถึงแม้ว่าระยะเวลาการรับโทษจะสั้นกว่าก็ตาม ถ้าหากความสามารถของรัฐในการติดตามจับกุมตัวมาลงโทษหย่อนยานหรือมีประสิทธิภาพน้อยเพียงไร ความเชื่อมั่นในการหลบหนีก็ยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น

3.3.2.3 เพื่อป้องกันมิให้ไปทำลายพยานหลักฐาน

การจะลงโทษผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดนั้นพยานหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับการกระทำผิดมีความสำคัญซึ่งที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดได้กระทำผิดจริงหรือไม่ แล้วจึงนำไปสู่การลงโทษ ถ้ากระทำผิดจริง

ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด ส่วนมากก็จะหลีกเลี่ยงการลงโทษ หรือ พยายามทุก ๆ ทางที่จะให้ตนพ้นความผิด ดังนั้นถ้าไม่ควบคุมไว้ ผู้นั้นอาจจะออกไปทำลายพยานหลักฐาน ช่มชู้พยาน ทำให้เสียหายแก่รูปคดีได้ โดยเฉพาะถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้มีอิทธิพลหรือมีฐานะทางการเงินดี มักจะไม่ช่มชู้หรือจ้างพยานให้หลบหนีไป เป็นต้น

3.3.2.4 เป็นการข่มขู่ไม่ให้มีการกระทำผิดอีก

ในการจับกุมนี้มิใช่ว่าผู้ถูกจับได้กระทำผิดจริงหรือมีหลักฐานปรากฏชัดแจ้งเสมอไปเท่านั้น ในบางกรณีเพียงแต่มีเหตุควรสงสัย

ว่าบุคคลนั้นน่าจะโคกระทำความผิด⁹⁰ เจ้าพนักงานก็มีอำนาจในการจับกุม ดังนั้นการกระทำบางอย่างที่อาจจะยังไม่เป็นความผิดอาญา แต่เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานเชื่อว่าทำผิด ก็ถือได้ว่าการกระทำเช่นนั้นกระทบกระเทือนอำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ถ้าหากคนส่วนมากเลือกกระทำการที่มีเหตุสงสัยได้แล้ว เจ้าพนักงานของรัฐก็ยากที่จะตัดสินใจได้ว่า ผู้ใดมีเหตุควรสงสัยที่จะถูกจับกุมมากกว่าคนอื่น ดังนั้นการควบคุมผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้ จึงเป็นเครื่องหนี้ยาวรั้งเตือนใจให้บุคคลเลือกกระทำการใด ๆ โดยวิธีที่แสดงถึงความบริสุทธิ์ซัดเจเนชั่น ทำให้ผู้ต้องสงสัยน้อยลง ขณะเดียวกันเจ้าพนักงานก็จะจับบุคคลที่หาผิดได้อย่างถูกต้องแน่นอนขึ้น⁹¹

3.3.2.5 เพื่อป้องกันมิให้มีการลงโทษกันเอง

การกระทำผิดบางกรณีกระทบกระเทือนต่อผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายมาก เช่น การข่มขืนกระทำชำเราแล้วฆ่า ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาจจะถูกทำร้ายจากผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย เช่น บิดา มารดา สามีน้อง ซึ่งจะทำให้มีการลงโทษกันเองหรือการแก้แค้นเกิดขึ้นแม้รัฐจักจับส้น การควบคุมผู้ถูกกล่าวหาไว้เพื่อพิสูจน์ความผิดและลงโทษตามกฎหมาย ก็ช่วยป้องกันการแก้แค้นลงโทษกันเองไว้ได้

3.3.2.6 เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน

แม้การสอบสวนจะไม่ต้องทำค่อนหน้าผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนที่ใด เมื่อใด แล้วแต่จะเห็นสมควร⁹² ก็ตาม แต่ถ้าควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้

⁹⁰ Gerhard O.W. Mueller, "Comparative Criminal Procedure", p.97.

Probable Cause = Generally, preventive detention may be ordered in the case where a strong suspicion exists that the suspect has indeed committed the offense in question.

⁹¹ Zimring, Franklin E., and Hawkins, Gordon J., "Deterrence the Legal Threat in Crime Control", (Chicago : University of Chicago Press 1973), p.78.

⁹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 130

ก็จะทำให้การสอบสวนที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาสะดวกเร็วขึ้น เช่น การที่ต้องแจ้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาเงินของผู้ต้องหาอันได้มาจากผลของการสอบสวนให้ผู้ต้องหาทราบ⁹³ ตลอดจนพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่ต้องหาเพื่อยืนยันอย่างหนึ่งอย่างใดเหล่านี้ เป็นต้น

3.4 อำนาจการควบคุม

ตามที่กล่าวไว้ในเรื่องวัตถุประสงค์ในการควบคุมระหว่างสอบสวนในข้อ 3.3.2 นั้น จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ที่ยกมากล่าวทั้ง 6 ประการนั้นเป็นประโยชน์ของสังคมมากกว่าจะมองประโยชน์ของปัจเจกบุคคล

ก่อนที่จะพิจารณาถึงแนวความคิดและเหตุผลที่ก่อให้เกิดอำนาจควบคุม โดยได้มองจากแง่ประโยชน์ของสังคมมาแล้ว ควรจะพิจารณาถึงสิทธิปัจเจกบุคคลที่จะถูกกระทบกระเทือนจากการควบคุมบ้าง การควบคุมผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับระหว่างสอบสวนย่อมกระทบสิทธิบุคคลหลายประการ เช่น

- (1) อาจเปรียบเสมือนเป็นการลงโทษบุคคลล่วงหน้าก่อนที่จะได้มีการพิสูจน์ว่าเขาได้กระทำความผิด
- (2) อาจกระทบกระเทือนความเป็นอยู่ เช่น การงาน เศรษฐกิจ ครอบครัว เคื่อครอื่น
- (3) ในบางกรณีเป็นการตัดโอกาสที่จะสู้คดี เช่น การเตรียมพยานหลักฐานต่าง ๆ
- (4) สภาพต่าง ๆ ในสถานที่กักขังหรือควบคุมนั้นอาจจะทำให้ผู้ถูกควบคุมตกอยู่ในสภาพเลวร้ายลงไปอีก เช่น เรือนรู้อันประกอบอาชญากรรมใหม่ ๆ

⁹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138.

(5) เป็นช่องทางให้เจ้าพนักงานของรัฐครอบงำผู้ถูกควบคุมได้มาก และอาจเป็นเหตุให้เกิดการประพฤติปฏิบัติหน้าที่โดยเห็นแก่อำนาจเงินจ้างเกิดขึ้นได้

ถึงแม้ว่าการควบคุมระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาจะมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางความสงบเรียบร้อยของสังคม และกระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคลก็ตาม ก็เป็นที่ยอมรับกันว่า รัฐย่อมมีอำนาจควบคุม ในการดำเนินคดีอาญา เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องมีอำนาจลงโทษเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ขณะเดียวกันรัฐก็ต้องคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ด้วย

อำนาจควบคุมผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด จึงเกิดจากแนวความคิดที่รัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมนั่นเอง ส่วนหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองผู้บริสุทธิ์นั้น รัฐก็จะต้องกำหนดมาตรการต่าง ๆ ตั้งแต่การจับ, การควบคุม ให้มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงเสรีภาพของราษฎรให้มากขึ้นโดยการจับกุมคุมขังจะกระทำได้อเมื่อจำเป็น⁹⁴ และมาตรการสุดท้ายในการคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ของรัฐ เพื่อมิให้ถูกลงโทษล่วงหน้าก่อนพิสูจน์ว่ากระทำผิดก็คือ การปล่อยชั่วคราวระหว่างการพิสูจน์หรือระหว่างพิจารณานั้นเอง

3.5 การเริ่มต้นและสิ้นสุดของอำนาจควบคุม

การกำหนดระยะเวลาในการควบคุมเป็นการควบคุมการใช้อำนาจควบคุมประการหนึ่ง การให้อำนาจโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา หรือกำหนดระยะเวลาให้นานเกินไป จะเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานผู้ควบคุมกระทำการอันมิชอบต่าง ๆ ต่อผู้ถูกควบคุมได้มากขึ้น⁹⁵

⁹⁴ หตุก แสงอุทัย, "ใครควรมีอำนาจสอบสวน," นิติศาสตร์ 1(กรกฎาคม 2512) : 20-21.

⁹⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวนตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา," นิติศาสตร์, ฉบับที่ 5 ปีที่ 9, (2521) : 46.

นอกจากจะใช้ระยะเวลาซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถกำหนดได้แน่นอน เป็นมาตรการสุดท้ายแล้ว มาตรการในการควบคุมการใช้อำนาจควบคุมอีกประการหนึ่งก่อนที่จะใช้ระยะเวลาก็คือ ความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี หรือการกำหนดเวลาเท่าที่เจ้าพนักงานจะกระทำการใดประการหนึ่งเกี่ยวกับผู้ถูกจับ ถูกควบคุมนั้น เช่น ตามคำให้การ เป็นต้น 96

3.5.1 การเริ่มต้นอำนาจควบคุม ของพนักงานสอบสวนเพื่อทำการสอบสวน มีกฎหมายวางหลักไว้ว่า ให้เริ่มแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ 97 โดยไม่นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาลรวมเข้าด้วย

การนับระยะเวลาเป็นชั่วโมง และเป็นวันนั้น การนับระยะเวลาเริ่มต้นการควบคุมเป็นชั่วโมงนั้นไม่มีปัญหา เพราะสามารถเริ่มนับเวลาได้ทันทีที่นำผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ 98

แต่การนับเป็นวันนั้นมีปัญหาว่าจะนับกันอย่างไร มีความเห็นที่แตกต่างกัน อยู่ เช่น 99

ฝ่ายหนึ่ง เห็นว่า เมื่อกฎหมายกล่าวเป็นวันให้นับแล้ว ก็ต้องใช้หลักทั่วไป คือนับวันรุ่งขึ้นเป็นหนึ่งวัน วันแรกไม่นับเป็นวัน ตามประมวลกฎหมายแห่งและพาณิชย์ มาตรา 156, 157 และ 158

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

96 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 87 วรรค 2.

97 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 87 วรรค 3.

98 ทวี เจริญพิทักษ์, อรุณัติ ใจสมุทร, "คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา," หน้า 441.

99 เรื่องเดียวกัน, หน้า 441-442.

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า ควรนับวันหนึ่งในวันแรกที่ควบคุมตัวผู้ถูกจับมาจนถึงทำการของพนักงานสอบสวน โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง โดยนับเดียวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 วรรค 1 ที่ให้นับวันแรกที่ต้องจำคุกเป็นวันหนึ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง

ฝ่ายที่สาม เห็นว่าน่าจะต้องนับเวลาคม 7 วันจริง ๆ คือ 168 ชั่วโมง โดยเริ่มนับแต่เวลาผู้ถูกจับมาจนถึงทำการ

ความเห็นฝ่ายที่สามนี้ ให้เหตุผลไว้อย่างน่าฟังว่า

"ตอนแรก กฎหมายให้นับเป็นจำนวนชั่วโมง คือปกติให้ควบคุมได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง ในตอนต่อไปก็เป็นเรื่องต่อเนื่องกันว่า ให้อีกเวลาได้เท่าเหตุจำเป็น แต่ไม่เกิน 7 วัน แต่ 7 วันก็ต้องรวม 48 ชั่วโมงเข้าไปด้วย เมื่อคิด 7 วัน ก็ต้องนับ 48 ชั่วโมงแรกเป็น 2 วัน เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่า กฎหมายประสงค์จะให้ควบคุมกันได้เป็นชั่วโมง ๆ จริง ๆ รวมกันแล้วไม่เกิน 7 วัน หรือ 168 ชั่วโมงนั่นเอง เหตุผลสำคัญอยู่ที่ว่ากฎหมายให้นับเป็นชั่วโมงเป็นเกณฑ์" ¹⁰⁰

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายที่สอง ซึ่งถือเป็นแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนตลอดมา โดยกำหนดไว้ในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในข้อ 131 ว่า "การนับวันควบคุมนั้น ให้นับวันแรกที่รับตัวไว้ควบคุมเป็นวันหนึ่ง ไม่ว่าจะรับตัวผู้ถูกควบคุมในวันใดของวันนั้น" ¹⁰¹ ความเห็นของฝ่ายนี้เห็นว่า เป็นความเห็นที่คำนึงถึงเสรีภาพของบุคคลมากที่สุด ส่วนความเห็นฝ่ายแรกนั้นนำเอาการเนียรระยะเวลาทั่วไปมาใช้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ไม่น่าจะถูกต้อง เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องเฉพาะอันเกี่ยวกับเสรีภาพของบุคคล เช่นเดียวกับความเห็นฝ่ายที่สามที่ดูความประสงค์ของกฎหมายจากถ้อยคำแต่ละคำโดยไม่คำนึงถึงเนื้อหาของเรื่องทั้งหมด

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 441-442.

¹⁰¹ พ.ต.อ.สุพจน์ ฆ บางช้าง, รวบรวม, "ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี (ฉบับรวบรวมเพิ่มเติมใหม่) เล่ม 1" พิมพ์ครั้งที่ 2, (ม.ป.ท. : พ.ศ. 2529), หน้า 66.

นอกจากระเบียบปฏิบัติของพนักงานสอบสวนดังกล่าวข้างต้น จะกำหนดวิธีนับไว้แล้ว ยังได้วางระเบียบกำกับไว้ในข้อ 133 อีกว่า

"พนักงานสอบสวนจะต้องระมัดระวังการควบคุมให้อยู่ในขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้ การอ้างเหตุจำเป็นจะควบคุมเกิน 48 ชั่วโมง หรือที่จะให้ศาลชั่งต่อนั้น ก็ต้องมีเหตุผลอันจำเป็นอย่างแท้จริง เพราะเสรีภาพของบุคคลนั้น ศาลย่อมช่วยรักษา" 102

ระยะเวลาเริ่มต้นที่กล่าวมานั้น เป็นระยะเวลาเริ่มต้นอำนาจควบคุมของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจซึ่งรวมทั้งพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการด้วย 103 เป็นอำนาจการควบคุมในฐานะที่เจ้าพนักงานทั้งสองประเภทเป็นตัวแทนรัฐที่ใช้อำนาจนี้ได้ด้วยตนเอง พนักงานสอบสวนนั้นเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ก่อน ส่วนพนักงานอัยการใช้อำนาจนี้หลังจากที่ได้รับส่วนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว

ส่วนศาลนั้นระยะเวลาเริ่มต้นอำนาจควบคุม ซึ่งเรียกว่า กักขังหรือขัง จะเริ่มต้นต่างจากพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการดังกล่าวข้างต้น คือ

- (1) กรณีที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการร้องขอให้ขัง 104
- (2) กรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเอง และศาลมีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณา แล้วผู้ถูกฟ้องก็จะตกเป็นจำเลย ศาลมีอำนาจกักขังผู้นั้นระหว่างพิจารณาได้ 105
- (3) กรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง และศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา 106

102 เรื่องเดียวกัน, หน้า 66.

103 กุลพล พลวัน, "บรรณาธิการแถลง", วารสารอัยการ, 10, (กุมภาพันธ์ 2530) : 3.

104 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 87 วรรค 4.

105 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 165.

106 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 165.

3.5.2 การสิ้นสุดของอำนาจควบคุม การสิ้นสุดหรือหมดอำนาจควบคุมของเจ้าพนักงานแต่ละประเภทนั้น มีระยะเวลาต่างกัน ในเบื้องต้นนี้กล่าวได้ว่าในชั้นสอบสวนนี้ มีระยะเวลาสั้นกว่าชั้นพิจารณา เพราะเป็นชั้นที่เพียงแต่สอบสวนบุคคลที่กล่าวหาว่ามีมูลพอที่จะฟ้องร้องยังศาลเพื่อพิจารณาพิสูจน์ความผิดที่ถูกล่ามำเท่านั้น ซึ่งในชั้นนี้ถ้าดำเนินการโดยศาล อำนาจการควบคุมจะยังไม่เริ่มต้น¹⁰⁷ ส่วนพนักงานอัยการนั้น เนื่องจากระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดอำนาจควบคุม รวมอยู่กับพนักงานสอบสวนซึ่งเมื่อกล่าวถึงอำนาจการควบคุมตัวของพนักงานสอบสวนแล้วเห็นว่าไม่จำเป็นจะต้องกล่าวรายละเอียดถึงการควบคุมตัวของพนักงานอัยการอีก ประกอบกับวิธานินท์นี้มีขอบเขตมุ่งศึกษาเฉพาะในเรื่องพฤติการณ์การปล่อยชั่วคราวของพนักงานสอบสวนเท่านั้น การสิ้นสุดของอำนาจควบคุมของพนักงานสอบสวน จึงหมายถึงการสิ้นสุดการใช้ดุลพินิจในเรื่องดังกล่าวไปด้วยในตัว

การสิ้นสุดอำนาจควบคุมของพนักงานสอบสวนนั้น ดังได้กล่าวไว้ในข้อ 3.2 แล้วว่า บุคคลที่ถูกล่ามำหาว่ากระทำผิดนั้นอาจจะมีฐานะใดฐานะหนึ่งใน 3 ฐานะ คือ ผู้ถูกจับ ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง และไม่มาศาลตามหมายเรียก จน ศาลออกหมายจับ¹⁰⁸ ซึ่งทั้ง 3 ฐานะนี้ การเริ่มต้นอำนาจควบคุมของพนักงานสอบสวนเกิดขึ้นโดยเงื่อนไขเดียวกัน คือ นับแต่เวลาที่มาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ดังกล่าวรายละเอียดไว้ในข้อ 3.5.1 แล้ว สำหรับระยะเวลาสิ้นสุดอำนาจควบคุมของพนักงานสอบสวนนั้นมีหลักเกณฑ์ว่าไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรค 1 ถึงวรรค 3

นอกจากนี้ยังมีผู้ต้องหาบางประเภทที่พนักงานสอบสวนเมื่ออำนาจควบคุมไว้ทำการสอบสวนแตกต่างจากที่กล่าวมาแล้ว เช่น

¹⁰⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 165 วรรคท้าย.

¹⁰⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66(3).

ก. เด็กหรือเยาวชน 109 ผู้ต้องหาประเภทนี้ พนักงานสอบสวนจะต้อง
สอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จ ภายใน 24 ชั่วโมง แล้วส่งตัวไปยังสถาน
พินิจ 110

ข. ผู้ต้องหาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงพิจารณาคดี 111 พนักงานสอบสวน
ผู้รับผิดชอบ 112 จะต้องส่งตัวผู้ต้องหา พร้อมสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ
เพื่อยื่นฟ้องให้ทันภายในกำหนดเวลา 72 ชั่วโมง 113

ค. ผู้ต้องหาเป็นทหาร 114 ต้องแจ้งให้ฝ่ายทหารทราบในโอกาสแรกที่จะแจ้ง
ได้ ถ้าฝ่ายทหารได้รับแจ้งแล้วไม่มารับตัวทหารไปจากพนักงานสอบสวน หรือพนักงาน
อัยการแล้วแต่กรณี หรือการรับตัวนั้นไม่ถูกต้อง ให้แจ้งผู้บังคับบัญชาทหารชั้นเหนือขึ้นไป
ทราบ 115 อำนาจการควบคุมของพนักงานสอบสวนสิ้นสุดลงเมื่อฝ่ายทหารรับตัวไป
ควบคุม

109 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494, มาตรา 4,24.

110 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494, มาตรา 4,24.

111 พระธรรมนูญศาลยุติธรรม, มาตรา 15, 22(4).

112 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 18 วรรค 3.

113 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีความอาญาในศาลแขวง
พ.ศ.2499, มาตรา 7,20.

114 พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497, มาตรา 4(3)(8).

115 พ.ศ.อ.สุพจน์ ณ บางช้าง, รวบรวม, "ประมวลระเบียบการตำรวจ
เกี่ยวกับคดี (ฉบับรวบรวมเพิ่มเติมใหม่), เล่ม 3, พิมพ์ครั้งที่ 2, (ม.ป.พ. : พ.ศ.2529),
หน้า 484-486.

ง. ผู้ต้องหาที่เป็นสมาชิกสภาหรือสมาชิกสภามன்றราช ผู้ต้องหาประเภทนี้ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ อำนาจควบคุมของพนักงานสอบสวนย่อมสิ้นสุดลงเมื่อประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกสั่งปล่อย¹¹⁶ หรือหากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอเมื่อถึงสมัยประชุม¹¹⁷

ในฐานะจำเลย บุคคลประเภทนี้อาจจะตกมาอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนได้เช่นกัน เช่นจำเลยในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองแล้วไม่มาตามหมายเรียกของศาล จนกระทั่งศาลออกหมายจับแล้วถูกเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับตัวได้ตามหมายจับของศาลเป็นต้น¹¹⁸ ปกติเมื่อจับกุมตัวตามหมายจับของศาลได้แล้ว ก็จะต้องนำตัวส่งศาลที่ออกหมายจับนั้น ดังนั้นการควบคุม จึงควบคุมไว้ได้เท่าที่จำเป็น เพื่อไม่ให้เขาหลบหนีเท่านั้น¹¹⁹ การควบคุมเท่าที่จำเป็นก็คือเท่าที่จำเป็นในการนำตัวส่งศาลดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น เทียบได้กับกรณีการควบคุมตัวผู้ต้องหาส่งพนักงานอัยการเพื่อฟ้องศาล ซึ่งศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า¹²⁰

"แม้จำเลยจะได้เคยต้องศาลซึ่งระหว่างสอบสวนจนปล่อยไปแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จำเลยก็ยังอาจจะถูกเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีอำนาจจับอีกได้ ในชั้นเดิมเมื่อจับผู้ต้องหามาสอบปากคำแล้วปล่อยไป (โดยไม่ไต่ขออำนาจศาลซึ่ง) วันหลังไต่หลักฐานข้อจับใหม่ไต่ฉันใด กรณีนี้ได้จับจนขอศาลซึ่งและศาลปล่อยไปแล้ว ก็ย่อมจะจับไต่ฉันนั้น มีปัญหาแต่ว่าเมื่อจับแล้วจะควบคุมตัวไว้ได้หรือไม่ ถ้าได้แต่จับ แต่ควบคุมไม่ไต่ก็ไม่มีประโยชน์อันใดสำหรับการควบคุม มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 บัญญัติเป็นแม่บทไว้ว่า ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกิน

¹¹⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521, มาตรา 121, 123.

¹¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521, มาตรา 121, 123.

¹¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 169 มาตรา 58(2) และมาตรา 61.

¹¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 86.

¹²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 515/2491.

กว่าความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี และมีรายละเอียดกำหนดเวลาไว้ จนถึงตอนสุดท้ายของมาตรา มีบัญญัติว่า เพื่อการสอบสวนให้ขออำนาจศาลชั่งได้ เมื่อขอให้ศาลชั่งเช่นนี้จนครบกำหนดแล้ว จะมาขอให้ศาลตั้งชั่งตามมาตรา 87 อีกยอมไม่ได้ แต่เมื่อขอให้ศาลชั่งอีกไม่ได้ก็ไม่ได้หมายความว่าเมื่อเจ้าพนักงานจับจำเลยใหม่เพื่อฟ้องเป็นคดีจะควบคุมผู้ต้องหาไม่ได้เสียเลย เจ้าพนักงานยังคงควบคุมผู้ถูกจับได้ตามที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีตามตอนต้นแห่งมาตรา 87 นั้น คือเพื่องเท่าที่จำเป็นที่จะนำตัวจำเลยมาส่งศาลโดยแต่เท่านั้น จะควบคุมเพื่อเหตุอื่นเช่นสอบสวนต่อไปหรือรออัยการสั่งฟ้องเช่นนี้ไม่ได้"

กรณีการควบคุมจำเลยดังกล่าวข้างต้นอาจมีปัญหในเรื่องการปล่อยชั่วคราวได้ เช่น ถ้าถูกจับมาในวันเวลาที่ศาลไม่เปิดทำการคือนอกเวลาราชการ หรือวันหยุดราชการ เป็นต้น กรณีเช่นนี้ ถ้ามีการร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว จะต้องร้องขอทันที และผู้ใดจะมีอำนาจในการพิจารณาสั่งคำร้องขอดังกล่าว ซึ่งปัญหานี้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์รายละเอียดในบทที่ 4 ของวิทยานิพนธ์นี้

3.5.3 การควบคุมผู้ถูกกล่าวหาระหว่างสอบสวนของต่างประเทศ

ดังได้กล่าวไว้ในข้อ 3.1 ของบทนี้แล้วว่า ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญานั้น ไม่ว่าจะกระบวนการยุติธรรมอาญาของไทย หรือของต่างประเทศที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ จะพบว่ามีเจ้าพนักงานของรัฐประเภทที่เรียกว่า "ตำรวจ" นั้นมีอำนาจสอบสวนเช่นเดียวกัน โดยจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในเบื้องต้นของการเริ่มเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมดังกล่าว

จึงเห็นสมควรที่จะพิจารณาศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอำนาจควบคุมระหว่างสอบสวนของตำรวจในบางประเทศว่า มีระยะเวลาเหมือนหรือต่างกับของประเทศไทยเราอย่างไร ทั้งนี้เพื่อความมุ่งหมายประกอบการพิจารณาในการปล่อยชั่วคราวในบทต่อ ๆ ไปด้วย

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กล่าวแล้วว่า มีแนวความคิดที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาไว้อย่างกว้างขวางตามหลักการสันนิษฐานว่าทุกคนบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขากระทำผิด กฎหมายรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาและมลรัฐต่าง ๆ จึงได้บัญญัติระยะเวลาหรือเงื่อนไขในการควบคุมของตำรวจไว้อย่างชัดเจน เช่น ของรัฐบาลกลางระบุเงื่อนไขไว้ว่าจะต้องนำตัวไปศาล "โดยไม่ชักช้า (without unnecessary delay)" ¹²¹ ของรัฐอาร์ิโซน่าภายใน 24 ชั่วโมง และของรัฐจอร์เจีย ภายใน 48 ชั่วโมง เป็นต้น ¹²²

2 ประเทศอังกฤษ ดังได้กล่าวไว้ในข้อ 2.1.4 แล้วว่า ในการสืบสวนสอบสวนฟ้องร้องคดีโดยทั่วไป เป็นอำนาจร่วมกันระหว่างตำรวจท้องถิ่นกับผู้พิพากษาตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ (Magistrate Court Act 1952) จึงบัญญัติไว้โดยว่า ไม่ว่ากรณีใด ๆ จะต้องนำผู้ต้องหาไปมอบให้ศาล Magistrate สอบปากคำโดยไม่ชักช้า ¹²³

3. ประเทศฝรั่งเศส ในการสอบสวนเบื้องต้นของนายตำรวจฝ่ายคดี (Officiers de Police Judiciaire) นั้น เมื่อมีความจำเป็น นายตำรวจมี

¹²¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวนตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา," วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ 4 ปีที่ 9(2521) : 47. อ้าง Rule 5 (a) of The Federal Rule of Criminal Procedure.

¹²² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน, อ้าง Arizona Rule of Criminal Procedure 4.1 (c)(1973). Georgia Code Annotated, 27-212 (1972).

¹²³ มาลี ทองภูสวรรค์, "การคุมขังและกักขังผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา," วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524, หน้า 141.

อำนาจควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้ได้ แต่จะควบคุมไว้ได้เพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น หลังจากนั้นต้องปล่อยตัวไป หรือมิฉะนั้นต้องขออนุญาตจากอัยการ เพื่อควบคุมตัวต่อไปอีก 24 ชั่วโมง ¹²⁴

จากการที่ได้ศึกษามาแต่เริ่มต้นของบทที่ 3 ที่ว่าด้วยเรื่องการควบคุมผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาชญากรรมระหว่างสอบสวนนั้น อาจสรุปได้ว่า ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส เจ้าพนักงานของรัฐที่เป็นตำรวจ เป็นผู้มีอำนาจในการสอบสวน และควบคุมภายใต้หลักเกณฑ์ที่ควบคุมการใช้อำนาจนี้ 2 ประการด้วยกัน คือ

1. ต้องมีความจำเป็นเพื่อการสอบสวนเท่านั้น เช่น การรวบรวมพยานหลักฐาน การซักถามปากคำผู้ถูกกล่าวหา เป็นต้น จากนั้นต้องนำไปศาลโดยมิชักช้า
2. ระยะเวลาในการควบคุม ซึ่งกำหนดระยะเวลาไว้แตกต่างกันไป เฉพาะการกำหนดระยะเวลาเท่านั้น เช่น 24 ชั่วโมง, 48 ชั่วโมง หรือ 7 วัน เป็นต้น

กำหนดระยะเวลาควบคุม 7 วัน นับเป็นระยะเวลาที่นานที่สุด อันเป็นอำนาจการควบคุมตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งถือว่าเป็นหลักในเรื่องการดำเนินคดีอาญา ¹²⁵

¹²⁴ อิศรินทร์ รัชมิตต์, "กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส", หน้า 35.

¹²⁵ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 3 และคูพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 45, พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499, มาตรา 4, 8 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494, มาตรา 5 เป็นต้น.

การกำหนดระยะเวลาในการควบคุมผู้ถูกกล่าวหาไว้นาน 7 วัน เช่นนี้ จะเป็นการชี้ให้เห็นได้หรือไม่ว่า ในการดำเนินการพิจารณาความทางอาญาของไทย นั้น คำบังคับสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาน้อยกว่าในประเทศอื่น ในเรื่องนี้ผู้เขียน เห็นว่า ถ้าหากจะพิจารณาเฉพาะแค่ระยะเวลาที่กำหนดอำนาจในการควบคุมแต่เพียง ประการเดียว ก็อาจเห็นเป็นเช่นนั้นได้ แต่ถ้าพิจารณาหลาย ๆ ด้านแล้วก็อาจเห็น ได้ว่ามีได้เป็นเช่นที่กล่าวมานั้น โดยเฉพาะเหตุผลในทางประวัติศาสตร์ สภาพสังคม ตลอดจนสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ และพิจารณาวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ทั้งระบบ

กล่าวในทางประวัติศาสตร์ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา หรือประเทศ ฝรั่งเศส ก็ดี หากถือก่อตั้งประเทศพร้อม ๆ กับการก่อตั้งสิทธิเสรีภาพของพลเมือง ดังเช่นปัจจุบันนี้ไม่ ก่อนที่จะก่อตั้งหรือยอมรับสิทธิเสรีภาพของพลเมืองจนกระทั่ง วิวัฒนาการมาเป็นสิทธิมนุษยชน และยอมรับกันทั่วไปนั้น ก็ได้มีการต่อสู้และสูญเสีย ชีวิตมนุษย์ในประเทศนี้มาไม่ใช่น้อย เช่น การเกิด Magna Carta ในอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1758 การปฏิวัติของประเทศฝรั่งเศส เมื่อปี ค.ศ. 1789 ตลอดจน การปฏิวัติ หรือประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1776 ประกอบกับการ พัฒนาทางอุตสาหกรรมของประเทศเหล่านั้นเจริญถึงปัจจุบันแล้ว ถ้าเปรียบเทียบกับ ประเทศไทยก็เช่นเดียวกับบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี หรือร่ำรวย กับบุคคลที่คือ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือยากจน และเป็นประเทศเกษตรกรรมด้วยแล้ว ย่อมจะแตกต่างกันจนเห็นได้ชัดเจน ไม่ว่าจะการพัฒนาบุคคล โดยเฉพาะด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ยังทำให้ประเทศไทยไม่สามารถจะมีการคมนาคมได้สะดวก มีอุปกรณ์ที่สมบูรณ์ในการรักษา ความสงบเรียบร้อยของสังคม ตลอดจนคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ให้เท่าเทียมกับประเทศที่ พัฒนาแล้วเหล่านั้นได้

ถ้าจะนับการปฏิวัติในประเทศไทยที่แท้จริง ในความหมายของการเปลี่ยนแปลง ระบบการปกครองมิได้หมายถึงการเปลี่ยนตัวบุคคล หรือคณะบุคคลผู้มีอำนาจในการ ปกครองประเทศแล้ว การปฏิรูประบบการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุง รัตนโกสินทร์ (ระหว่าง พ.ศ. 2411-2453) นับเป็นการปฏิวัติที่สำคัญที่สุดของ

ประเทศไทย ซึ่งมีผลถึงการบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย โดยจะเห็น
ว่ามีการนำระบบวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศที่ใช้กฎหมายระบบจารีตประเพณี

มาเป็นแบบอย่าง ดังจะพบได้จากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความ
โทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 ที่บัญญัติให้นำตัวผู้ต้องจับไปให้ผู้พิพากษาไต่สวน
ภายใน 48 ชั่วโมง 126

ถ้าหากเราจะศึกษาถึงเบื้องหลังว่าเพราะเหตุใดในช่วงเวลานั้นเราจำต้อง
ไปนำแบบอย่างระบบวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศที่ใช้กฎหมายระบบจารีต
ประเพณีมาเป็นแบบอย่างในการร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ก็จะต้อง
ว่า เนื่องจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศที่สำคัญประการ
หนึ่งคือ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของประเทศมหาอำนาจ 127 ซึ่งแสดง
ให้เห็นว่า สิทธิเสรีภาพของพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งนั้น ด้วยความคิดจะ
ไม่ต่างกันก็จริงอยู่ แต่วิธีการคุ้มครองรับรองนั้นอาจต่างกันได้ ความสภาพของแต่ละ
ประเทศคงกล่าวข้างต้น หากใช้บัญญัติกฎหมายลอกเลียนแบบมารับรองไว้แล้วจะเกิด
ผลเช่นเดียวกับประเทศแม่แบบได้ ถ้าการคมนาคม เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจน
จนบุคคลากรที่บังคับใช้ หรือกล่าวโดยส่วนรวมก็คือประเทศหรือรัฐนั้นยังไม่พร้อมที่จะ
ดำเนินการไต่สวนแนวความคิดนั้น เพราะกฎหมายนั้นต้องมีสภาพบังคับทั่วไปตลอดทั้ง
ดินแดนแห่งรัฐนั้น 128 เมื่อรัฐไม่พร้อมก็จะเกิดความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้
กฎหมายขึ้น ระยะเวลา 48 ชั่วโมงก็ดี หรือ 24 ชั่วโมงก็ดี อาจใช้ได้ในสังคมเมือง

126 อภิรัตน์ เทียรศิริ, บุญทิพย์ ม่องจิตร, ประธาน วัฒนาวณิชย์,
"สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย," พิมพ์ครั้งแรก,
(กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2529), หน้า 38-43.

127 เรื่องเดียวกัน, หน้า 38-39.

128 วิระดา สมสวัสดิ์, วีระวุฒิ วัฒนายน, "กฎหมายเบื้องต้น,"
(กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, พ.ศ.2527), หน้า 7-8.

แต่สิ่งคมชนบท หรือนอกเมืองบางแห่งอาจจะใช้ไม่ได้ นอกจากนี้รัฐอาจจะไม่บังคับประมาณ
พอที่จะตั้งศาล มีตุลาการให้มากพอได้ทั่วทั้งดินแดนได้ เป็นต้น

จากเหตุผลเหล่านี้เอง ต่อมาจึงกำหนดระยะเวลาในการควบคุมชั้นไว้ใหม่ใน
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพต่าง ๆ
ของไทย เพราะการมีกฎหมายที่ขอมรบังคับทั่วไปเป็นสากลว่าดี แต่ไม่สามารถบังคับใช้
ได้อย่างเสมอภาค หรือบังคับใช้ไม่ได้มัน จะหาประโยชน์อันใดมิได้เลย

ผู้เขียนจึงเห็นว่า แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่ค
ควรได้รับการเผยแพร่แก่ประชาชนพลเมืองให้เข้าใจ และเห็นความสำคัญ ส่วนวิธี
การที่จะนำไปใช้ให้เกิดผล โดยผ่านทางกฎหมายนั้นต้องให้สอดคล้องกับสภาพความเป็น
จริงของสังคมด้วย จะเห็นความพยายามของประเทศไทยที่นำเอาวิธีพิจารณาคดีบาง
ประเภทมาใช้ตามหลักสากล เช่น เด็กและเยาวชนกระทำผิดอาญาก็ดี ความผิดอาญา
ต่าง ๆ ที่เป็นคดีเด็ก ๆ นอกรีต เหล่านี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2494 และ พ.ศ.2499 ตาม
ลำดับแล้วก็ยังไม่สามารถใช้ได้เต็มรูปแบบ ตลอดทั่วทั้งประเทศไทย¹²⁹

129

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494, มาตรา 6
พระราชบัญญัติจัดตั้งและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499, มาตรา 3,
พระราชบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัด พ.ศ.
2520, มาตรา 3 และพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติ
ให้นำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัด พ.ศ.2521 บังคับ
สำหรับคดีที่เกิดขึ้นในบางท้องที่ พ.ศ.2520, มาตรา 3 และบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกานี้.